

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2012

Bc. Melita Blaskóová

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

VPLYV MÉDIÍ NA PATOLOGICKÉ SPRÁVANIE DIEŤAŤA

Diplomová práca

Študijný program: Aplikovaná sociálna práca

Školiace pracovisko: Katedra sociálnej práce a sociálnych vied

Školiteľ: PhDr. Katarína Minarovičova, PhD.

Konzultant: doc. PhDr. Milan Tomka, PhD.

Ďakujem mojej školiteľke práce PhDr. Kataríne Minarovičovej, PhD.
za cenné rady, odborné usmernenie, podporu a pomoc, ktorú mi poskytli pri vypracovaní
diplomovej práce.

ABSTRAKT

BLASKÓOVÁ, Melita: Vplyv médií na patologické správanie dieťaťa. [Diplomová práca] – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva; Katedra sociálnej práce a sociálnych vied. - Školiteľ: PhDr. Katarína Minarovičová, PhD., Konzultant: doc. PhDr. Milan Tomka, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister (Mgr.). – Nitra : FSVaZ, 2012. 66 s.

Diplomová práca má teoreticko – empirický charakter. Diplomová práca sa skladá zo siedmych kapitol a prácu dopĺňa zoznam použitej literatúry a prílohy. Autorka sa v prvej kapitole venuje charakteristike jednotlivých, najčastejšie využívaných médií ako je televízia, reklama, internet a počítačové on-line hry a taktiež sa zameriava na priblíženie ich vplyvu na dieťa. Druhá kapitola sa zaoberá objasnením jednotlivých foriem patologického správania ako dôsledok vplyvu masovokomunikačných prostriedkov. Tretia kapitola podáva informácie o prevencii a eliminácii negatívnych vplyvov médií na dieťa. Značná pozornosť je venovaná v tejto kapitole rodine a školstvu, ktoré môžu byť základnými prvkami v prevencii a eliminácii negatívnych vplyvov médií. Autorka tiež poukazuje na potrebu mediálnej výchovy a na potrebu efektívneho využívania voľného času, ako aj na vplyv osobností, vzorov správania prezentovaných v médiách. Vo štvrtej kapitole sa autorka zameriava na prácu sociálneho pracovníka, ktorý zastáva svoju funkciu v rôznych inštitúciách ako nízkoprahové denné centrá pre deti, škola a rodina. V prieskume diplomovej práce sa autorka zamerala na získanie čo najreálnejšieho pohľadu vplyvu médií na správanie dieťaťa. Na základe prieskumu autorka dospela k záveru, že deti vo voľnom čase najčastejšie využívajú médiá, internet a televíziu a s nimi ponúkanými mediálnymi programami a činnosťami si najčastejšie vyberajú filmy, rozprávky, čítanie so svojimi rovesníkmi a hranie on-line hier. Autorka tiež zistila, že vzory správania prezentované v médiách vplývajú na správanie a na hodnotovú orientáciu detí. Kontrola a výchova detí vo vzťahu k médiám je však nedostačujúca. Získané výsledky z prieskumu autorka rozoberá v poslednej kapitole tejto práci, a to v diskusii kde podáva aj odporúčania pre prax.

Kľúčové slová:

Dieťa. Médiá. Voľný čas. Vplyv médií.

ABSTRACT

BLASKÓOVÁ, Melita: media effects on pathological behavior of the child. [Diploma thesis] – Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Social Sciences and Health Care; Department of Social Work. - Tutor: PhDr. Katarína Minarovičová, PhD., Consultant: doc. PhDr. Milan Tomka, PhD. Master of degree: Master's (Mgr.). – Nitra : FSVaZ, 2012. 66 p.

Diploma thesis has theoretical - empirical character. The thesis consists of seven chapters and the work has a list of references and supplements, too. The author in the first chapter deals with the characteristics of most commonly used media such as television, advertising, internet and computer on-line games and also focuses on approaches on their effect on the child. The second chapter explains the various forms of pathological behavior as the consequence of influence of mass media. The third chapter provides information about prevention and elimination from the negative effects of media on children. Considerable attention is devoted in this chapter to family and educational system at school, which may form a fundamental element in the prevention and elimination of the negative effects of media. The author also highlights the need for media education and the need for efficient use of leisure time, as well as the effect of behavior of personalities, patterns who are presented in the media. In the fourth chapter, the author focuses on the role of social worker who takes his role in various institutions such as low-threshold day centers for children, schools and families. In the survey of the thesis, the author focuses on getting the most real terms of the media effect on child behavior. Based on their research the author concluded that children in their free time most frequently use media, like internet and television, and by them offered programs children usually prefer films, stories, chat with their peers and playing on-line games. The author also found that the patterns presented in the media affects on the behavior and value orientation of children. Control and education of children in relation to the media is insufficient. The results of the survey, author explains in the last chapter this work, in discussion, which also gives recommendations for practice.

Key words:

Child. Media. Leisure Free time. Effect of media.

OBSAH

ÚVOD	10
1 MASOVÁ KOMUNIKÁCIA – CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH NAJČAJSTEJŠIE VYUŽÍVANÝCH MÉDIÍ A ICH VPLYVU NA DIEŤA	12
1.1 Televízia ako každodenne využívané médium	12
1.1.1 Vplyv televízie na dieťa	13
1.2 Reklama	14
1.2.1 Vplyv reklamy na dieťa	14
1.3 Počítač ako sprostredkovateľ on-line hier	14
1.3.1 Vplyv počítača ako sprostredkovateľa on-line hier	15
1.4 Internet	15
1.4.1 Vplyv internetu na dieťa	15
2 DIEŤA V KONTEXTE NEGATÍVNYCH VPLYVOV MÉDIÍ – - PATOLOGICKÉ SPRÁVANIE AKO DÔSLEDOK VPLYVU MÉDIÍ	17
2.1 Agresia	18
2.1.1 Základné psychologické teórie objasňujúce príčiny agresívneho správania	18
2.2 Násilie	19
2.3 Látkové závislosti	20
2.4 Nelátkové závislosti	21
2.5 Ďalšie, menej často prezentované dôsledky negatívneho vplyvu médií	22
3 PREVENCIA A ELIMINÁCIA NEGATÍVNYCH VPLYVOV MÉDIÍ NA DIEŤA	24
3.1 Rodina	24
3.2 Školstvo	25
3.3 Mediálna výchova	26
3.4 Voľný čas	27
3.5 Vplyv osobností prezentovaných v médiách na dieťa	27

4 SOCIÁLNY PRACOVNÍK VO VÝKONE SOCIÁLNEJ PRÁCI S DEŤMI	28
4.1 Nízkoprahové programy pre deti - sociálny pracovník v nízkoprahových programoch	28
4.2 Školstvo – sociálny pracovník na školách	29
4.3 Rodina – sociálny pracovník v rodine	29
5 PRIESKUM VPLYVU MÉDIÍ NA PATOLOGICKÉ SPRÁVANIE DIEŤAŤA	31
5.1 Ciele a otázky prieskumu	31
5.2 Metodika prieskumu	33
6 VÝSLEDKY	35
6.1 Interpretácia výsledkov	35
7 DISKUSIA	46
7.1 Diskusia k prvému čiastkovému cieľu	46
7.2 Diskusia k 2. čiastkovému cieľu	48
7.3 Diskusia k 3. čiastkovému cieľu	49
7.4 Diskusia k 4. čiastkovému cieľu	51
7.5 Odporúčania pre prax	53
ZÁVER	57
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	59
PRÍLOHY	66
Príloha A: Dotazník	
Príloha B: <i>Graf 1</i> charakteristika prieskumnej vzorky	
Príloha C: <i>Graf 2</i> Charakteristika prieskumnej vzorky z hľadiska veku	
Príloha D: <i>Graf 3</i> Činnosti, ktorým sa deti najčastejšie venujú vo voľnom čase	
Príloha E: <i>Graf 4</i> Čas, ktorý deti trávia surfovaním na internete	
Príloha F: <i>Graf 5</i> Spôsoby využívania internetu	
Príloha G: <i>Graf 6</i> On-line hry, ktoré deti najčastejšie hrajú	
Príloha H: <i>Graf 7</i> Deti majú/nemajú vzora správania	
Príloha I: <i>Graf 8</i> Počet prečítaných kníh v poslednom roku	

- Príloha J: *Graf 9* Čas, ktorý deti trávia sledovaním televízie
- Príloha K: *Graf 10* televízne programy, ktoré si deti najčastejšie pozrú
- Príloha L: *Graf 11* Ovplyvnenie reklamou
- Príloha M: *Graf 12* Osoby, s ktorými deti sledujú televíziu
- Príloha N: *Graf 13* Prítomnosť televízora v izbe dieťaťa
- Príloha O: *Graf 14* Kontrola rodičov
- Príloha P: *Graf 15* Rozprávanie sa s rodičmi o obsahu mediálneho programu
- Príloha Q: *Graf 16* Stretli/nestretli sa s pojmom mediálna výchova
- Príloha R: *Graf 17* S mediálnou výchovou sa stretli
- Príloha S: *Graf 18* Dobrý vzťah s rodičmi
- Príloha T: *Graf 19* Osoby s ktorými sa deti najčastejšie podieľajú o svoje problémy

ÚVOD

V dnešnej globalizačnej dobe médiá zohrávajú nenahraditeľnú, významnú funkciu a v sebe zahŕňajú dôležitú úlohu. Na jednej strane môžeme pozorovať význam médií ako zdroj informácií, ktorá je súčasťou každodenného života človeka, ale na druhej strane médiá môžu vplývať na človeka aj v negatívnom zmysle slova. Môžu to byť napríklad ovplyvňovanie verejnej mienky, propagácia násilia a konzumného spôsobu života.

Masovokomunikačné prostriedky stále viac a viac vstupujú do nášho života, a to prostredníctvom televízie, tlače, rádia, internetu a vplývajú nielen na dospelého diváka, ale aj na malé deti, ktoré pod nevhodným dohľadom, či už rodiča alebo učiteľa môžu vyvolať u detí patologické správanie. Deti sú najrizikovejšou skupinou divákov, pretože ich osobnosť, názory a správanie sa len formulujú a absencia vhodnej rodinnej výchovy vedie k úpadku hodnôt, k preferovaniu negatívnych vzorov správania sa. Mnohí učitelia, školskí psychológovia, sociálni pracovníci a iní odborníci upozorňujú na stále rastúce násilie, intoleranciu v rovesníckych skupinách, ktoré sú vyvolané negatívnymi vplyvmi dnešnej spoločnosti, ktoré sú častokrát ovplyvňované aj médiami. Práve preto je dôležitá vhodná mediálna výchova, ktorej jedným z hlavných cieľov je zvyšovanie nielen úrovne mediálnej gramotnosti ale aj rozvoja kritických postojov na obsah jednotlivých médií. Tiež ponúka možnosti eliminácie a prevencie patologického správania sa dieťaťa.

Hlavným cieľom práce je získať čo najreálnejší pohľad vplyvu médií na správanie dieťaťa. Diplomovou prácou by sme chceli priblížiť jednotlivé masovokomunikačné prostriedky, poukázať na pozitívne a na negatívne vplyvy médií a taktiež na spôsob realizácie intervenčných metód na zabránenie výskytu patologických prejavov v správaní dieťaťa. Našou diplomovou prácou nechceme kaziť povest' médií, našim cieľom je len upozorňovať na negatívne vplyvy v etickej rovine. Vzhľadom na to, aký charakter majú jednotlivé médiá môžeme povedať, že vo väčšine prípadov ide o jednosmernú komunikáciu. Takáto forma komunikácie neponúka deťom možnosť dialógu, čo neprispieje k rozvoju detskej psychiky a osobnosti. Deti sa častokrát stotožňujú s názormi, ktoré sú prezentované v médiách, nemusia sa namáhať vytváraním si cenného vlastného názoru. Aby sme si nezadefinovali médiá len ako všeobecne zlé, médiá majú aj dobré vlastnosti a vplyvy a sú predurčené k rozvoju osobnosti a prinášajú informácie. Problém ale vidíme v tom, že ich nesprávne používanie robí obrovské zmeny v postojoch, a to hlavne u mladej generácie.

Potrebné je uvedomiť si, že negatívny vplyv médií na dieťa nikdy nebude možné úplne eliminovať, pretože médiá sú prítomné už od samotného narodenia sa dieťaťa a v plnom rozsahu zasahujú do ich života. Treba sa ale zamerať na to, aby nepotlačili zdraví vývoj dieťaťa a pri správnej výchove môžu byť tieto riziká a vplyvy znížené na takú úroveň, aby nevyvolali nežiaduce vplyvy na psychiku dieťaťa.

1 MASOVÁ KOMUNIKÁCIA – CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH NAJČASTEJŠIE VYUŽÍVANÝCH MÉDIÍ A ICH VPLYVU NA DIEŤA

Podľa Rankova (2002, s. 15) masmédiá môžeme charakterizovať ako „súhrn médií používaných v procese masovej komunikácie, prostriedky masovej komunikácie, ktoré multiplikuju správy verejného charakteru a rozširujú ich smerom k širokému, rozptýlenému, rozmanitému a individuálne neurčenému anonymnému publiku.“

Hartl a Hartlová (2000) zdôrazňujú veľmi zaujímavú myšlienku o médiách, podľa ktorej médiá, masmédiá alebo masovokomunikačné prostriedky v značnej miere vplývajú na správanie a myslenie ľudí a ich využitie sa vždy smeruje od vzdelania cez politické ciele až k reklame.

Masovú komunikáciu McQuail (2002) charakterizuje ako typ sociálnej komunikácie, ktorý je nielen produktom, ale aj jedným z tvorcov ľudstva a ľudskej kultúry. Masovosť v komunikácii sa týka predovšetkým hromadného šírenia informácií. Masovú komunikáciu môžeme nazvať ako proces, kde špecializované odbory šíria rôzne informácie prostredníctvom jednotlivých technológií, ktorých cieľom je zasiahnuť čo najširšie publikum. Je to stály sociálny jav, kde určité informácie majú len krátke trvanie.

1.1 Televízia ako každodenne využívané médium

Jiráček a Kopplová (2003) píšú, že slovo médium má latinské korene a znamená prostriedok, alebo sprostredkovací činiteľ.

Podľa nášho presvedčenia sa najčastejšie stretávame s médiou televízia. Každá rodina a každá jedna domácnosť disponuje televíznym prijímačom. Ľudia si často kupujú televízor ako prvý kus svojho nábytku a stretávajú sa pri nej v záujme spoločného trávenia voľného času, lenže problém je v tom, že nie s cieľom komunikácie ale pozerania filmov, seriálov a rôznych zábavných programov.

Televízia vstupuje do všetkých oblastí spoločenského, politického ale aj kultúrneho života. Preniká tiež aj do najintímnejších miest života človeka, či už do manželstva, mileneckých vzťahov, do rodiny či aj do osobnosti človeka. V televízii sa uprednostňujú hudobné a zábavné žánre, ale taktiež aj nenáročné súťažné relácie, ktoré sú na nízkej estetickej úrovni. (Žilková, 2006)

Slovník mediální komunikace (Reifová, 2004) uvádza, že televízia je prostriedok masovej komunikácie, ktorá má nielen schopnosť ale aj možnosť aplikovať hodnoty hlavného prúdu v spoločnosti a tiež dokáže integrovať spoločnosť okolo týchto hodnôt. Televízia tiež môže byť dôvodom oslabovania medziľudských vzťahov a častokrát vytvára závislosti na televíznom programe tým, že nadhodnocuje zábavu ako životnú náplň.

1.1.1 Vplyv televízie na dieťa

Autori Jedlička a Koťu (1998) poukazujú na to, že nadmerným sledovaním televízie u detí klesá schopnosť sústrediť sa a spolu s tým sa otupuje jazykový vkus. S podobným názorom sa môžeme stretnúť aj u Clarka (2002) podľa ktorého masmédiá a z nich predovšetkým televízia negatívne vplyvajú na komunikačné schopnosti dieťaťa. Prejavuje sa to predovšetkým v inšpirácii detí v používaní jednoduchých viet. Dieťa stráca schopnosť logicky myslieť a s tým aj schopnosť vytvárať dlhšie súvetia.

V súčasnej literatúre sa stretávame s mnohými definíciami, ktoré zdôrazňujú negatívny vplyv televízie na detského diváka. Vybrali sme z nich nasledovné:

Televízia podľa Antierovej (2004, s. 72) „mení spôsob, ktorým jedinec vníma svet, predovšetkým otupuje citlivosť. Čím viac násilných činov v nej deti opakovane zazrú, tým menej ľutujú ich obeť. Okrem toho televízia predkladá obraz sveta nebezpečnejšieho, než v skutočnosti je. Dospievajúca mládež má preto sklon reagovať na problémy, s ktorými sa stretáva s rovnako neprimeranou agresivitou. Konečným dôsledkom je imunizácia voči násiliu a ľahostajnosť voči zraneným osobám.“ Minipríručka Vypni telku, zapni seba! (2002) pre účastníkov motivačnej hry zdôrazňuje tieto negatíva televízie:

- „berie čas (na rozhovory, výlety, hry, hádky, zmierenia, oslavy,...)
- obmedzuje pohyb, vyžaduje pasivitu
- ovplyvňuje každodenný režim v rodine: „Urobím si úlohy, keď skončí môj seriál.“, „Ale po filme už pôjdeš spať!“
- poskytuje deťom vzorce agresívneho a násilného správania
- spôsobuje únik z reality a odsúva riešenie ťažkostí
- spôsobuje reálne problémy – desivé sny, pomočovanie, stavy úzkosti,...“

Matoušek a Kroftová (2003) zdôrazňujú, že už malé deti dokážu napodobňovať to, čo videli v televízii. Ak sa v televíznych programoch, ktoré dieťa sleduje sa niektoré postavy správajú agresívne, zvyšuje sa ich celková fyzická aktivita a narastá ich agresivita voči ostatným deťom a voči hračkám.

Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že televízia má škodlivý vplyv na dieťa a v značnej miere sa podieľa aj na vytváraní patologických javov u detí.

1.2 Reklama

Akákoľvek platená forma prezentácie prípadne podpora myšlienok, tovarov a služieb, ktorá smeruje ku konkrétnym zákazníkom podľa Kotlera (1998) sa môže nazvať reklamou. V dokumente Etický kódex reklamnej praxe v článku 2. Pojem reklamy, odseku (3) je uvedené, že „reklama na účely Kódexu zahŕňa akúkoľvek formu verejnej propagácie alebo prezentácie využívajúcu reklamnú techniku, najmä priamy marketing vrátane telemarketingu, využívanie komunikačných médií vrátane digitálnej inzercie, telenákup, sponzorstvo a umiestňovanie produktov...“(Etický..., 2012)

1.2.1 Vplyv reklamy na dieťa

Reklama ovplyvňuje každého, nepozera na vek, na pohlavie ani na vzdelanie človeka. Jej hlavným cieľom je vplývať na psychiku publiku, na základe čoho jej vznikne príležitosť predáť spotrebiteľovi množstvo takých výrobkov, ktoré možno v skutočnosti ani nepotrebuje. U detí, ktorých sa osobnosť ešte stále len formuluje a nemajú tak vyvinutú hodnotovú orientáciu ako dospelí, reklamu môžu pokladať za pravdivý obraz reality. To podľa nás častokrát vplýva negatívne na ich vývin.

V dnešnej dobe reklama pôsobí na podvedomie a taktiež na vedomie detského diváka zneužívaním poznatkov zo psychológie, aby orientovali deti na kúpu rôznych produktov. (Hroncová, 2004). S podobným názorom sa stretáme v publikácii Kováčovej (2005), ktorá dodala, že zneužívanie detí reklamou pokladá za veľmi závažné.

Je vhodné si uvedomiť aj to, že s reklamou sú spojené obrovské náklady vynaložené na realizáciu. Tieto náklady ktoré sa zahrňujú do ceny tovarov si musíme hradiť my spotrebiteľia a žiaľ nie výrobca.

1.3 Počítač ako sprostredkovateľ on-line hier

V súčasnosti sú počítače neoddeliteľnou súčasťou každodenného života dieťaťa. Už ich samotné štúdium si vyžaduje určité znalosti počítača. Na rozdiel od ich starších rovesníkov, deti na základných školách však počítače vo väčšine prípadov nevyužívajú na tento cieľ. Skôr sa venujú hraniu rôznych internetových, takzvaných on-line hier s ostatnými svojimi rovesníkmi.

Valihorová (2008) hovorí, že najviac času počítačovým hrám sa venujú deti a mládež základných a stredných škôl. Najrizikovejšiu skupinu tvoria vekové kategórie 11. až 15. ročné deti, kedy sa prvýkrát stretnú s počítačovými hrami. Deti sa hrám venujú pre zábavu, a taktiež preto, lebo ich hrajú aj ich rovesníci.

1.3.1 Vplyv počítača ako sprostredkovateľa on-line hier k dieťaťu

Podľa Benkoviča (2008) najčastejším dôvodom hrania sa počítačových hier je nuda a nezáujem rodičov o dieťa, ktoré môžu viesť až k závislosti detí od počítačových on-line hier. Medzi ďalšími dôvodmi pre začatie hrania sa počítačových on-line hier Benkovič (2008) zaraďuje aj časté negatívne emócie, stresy, neúspechy v škole ako aj zlú náladu, ktoré pôsobia ako záťažové situácie.

Rizikovosť počítačových hier v súčasnosti je evidentná. Medzi psychické riziká, ktoré prinášajú počítačové hry Nešpor (2007) zaraďuje neprospievanie v škole a zvýšenú agresivitu, čoho dôsledkom môže byť šikanovanie, ďalej bitky v školách a za psychické riziká autor pokladá aj zanedbávanie rodinných a kamarátskych vzťahov. Benkovič (2008) nás upozorňuje predovšetkým na únavu, zaspávanie v školách, nesústredenosť na hodinách, na zvýšenú frustráciu a na stratu záujmov.

1.4 Internet

Internet môžeme charakterizovať ako určité prepojenie počítačov na základe siete. Jednoduchšie povedané je to sieť sietí, istý virtuálny svet. Ide o najrýchlejšie sa rozvíjajúcu formu masovokomunikačných prostriedkov.

McQuail (2002, s. 42) zdôrazňuje, že „Internet je viac ako médium, je to nový komunikačný priestor, nové prostredie, v rámci ktorého existujú aj typy komunikácie podobné klasickej masovej komunikácii.“

V súvislosti s prácou na PC – internete hovoríme aj o tzv. surfovaní a chatovaní. Surfovanie (angl. surfing) je zväčša náhodné, neplánované prezeranie internetových stránok s využitím vyhľadávačov, ako sú Google, Msn..., zadávaním kľúčových slov. Chatovanie (četovanie) (angl. chat, chating) je písomná účasť, kontakt v online diskusiách na internete.“ (Kunák, 2007, s. 100)

1.4.1 Vplyv internetu na dieťa

Internet v prvom rade ponúka deťom obrovské množstvo informácií, a to bez obmedzenia. Autori Shields a Behrman (2000) konštatujú, že takéto obrovské množstvo informácií na

rôznych stránkach nie sú častokrát určené pre detskú populáciu. Medzi takéto stránky môžeme zaradiť napríklad informácie o rasových hnutiach a rôzne sexuálne stránky. Podobnú definíciu vytvoril aj Kunák (2007, s. 101) podľa ktorého „Najväčšie nebezpečenstvo, ktoré z internetu ohrozuje zdravý psychický vývin detí a mládeže, predstavujú webové stránky s pornografickou tematikou v podobe textov, (reklama, inzeráty, vtipy) fotografií či filmov.“

Za dôležité tiež pokladáme venovať pozornosť k sociálnym sieťam. V dnešnej dobe nie je mladý človek, ktorý by nebol zaregistrovaný aspoň na jednom z existujúcich sociálnych sietí. Tieto siete im ponúkajú komunikáciu a udržanie dobrého vzťahu s priateľmi, ale na druhej strane zas uberajú čas z voľnočasových aktivít ako napríklad šport, čítanie kníh. Pomaličky zabudneme na syndróm „kľúčik v krku“, pretože deti von nechodievajú, veď doma majú predsa internet.

2 DIEŤA V KONTEXTE NEGATÍVNYCH VPLYVOV MÉDIÍ – PATOLOGICKÉ SPRÁVANIE AKO DÔSLEDOK VPLYVU MÉDIÍ

Dieťa v súčasnosti vyrastá v informačnej spoločnosti, ktorá neustále vplyva na jeho správanie a na jeho hodnotovú orientáciu. Na základe výsledkov analýzy Šejčovej (2002) môžeme konštatovať, že negatívnym vplyvom médií sú najviac vystavené deti:

- ktorým rodinné zázemie nezabezpečuje potrebnú starostlivosť,
- ktoré prežívajú neúspech v škole,
- ktoré majú zdeformovanú hodnotovú orientáciu,
- ktoré prežívajú voľný čas pasívne,
- ktoré majú bližší vzťah k návykovým látkam.

Pojem sociálna patológia Határ (2002, s. 33) definuje nasledovne: „Výskumom a teóriou správania, ktoré sa odlišuje od spoločenských alebo skupinových noriem, pričom spravidla ide o odchýlku v smere správania spoločensky nežiadúceho, odmietaného až trestného, sa zaoberá sociológia deviantného správania. Ako jednotný pojem pre už spomínané nežiadúce spoločenské javy, ktoré sa odchyľujú od všeobecne platných noriem, býva používaný pojem sociálna patológia.“

Sociologický slovník (Jandourek, 2007) uvádza, že za deviantné správanie môžeme pokladať každé individuálne alebo skupinové správanie, ktoré nielenže nespĺňa, ale aj odmieta inštitucionalizované očakávania a porušuje kolektívne normy, pravidlá, predpisy v rámci sociálnej kontroly.

Podľa Strieženca (1996, s. 146) sociálna patológia je „odvetvie sociológie, ktoré sa zaoberá negatívnymi javmi v spoločnosti, prejavujúce sa v neadekvátnych sociálnych reakciách a sociálnych deviáciách. Zaoberá sa sociálnymi javmi a procesmi v celej ľudskej (humánnej) šírke väzieb. Skúma ich podstatu, formy prejavu a výskytu, príčiny vzniku, dôsledky pre spoločnosť a pre jednotlivca. Zaoberá sa tiež ich prevenciou a čiastočne ich nápravou.“

Juszczuk (2004) za najzávažnejšie dôsledky negatívneho vplyvu mediálnych programov pokladá deviantné správanie, agresiu, násilie a pokles výkonu v škole. Na základe jeho teórie sme sa v tejto kapitole zamerali predovšetkým na spomínané patologické správanie. Avšak masovokomunikačné prostriedky môžu u detí vyvolať aj rôzne ďalšie patologické javy, ktoré opakovane porušujú spoločenské a morálne normy. Hardy (2011, s. 158) zaraďuje sem už okrem spomínanej agresivity a násilného správania aj „krádeže, šikanovanie, záškoláctvo, úteky z domu, užívanie návykových látok.“

2.1 Agresia

„Agresívne správanie je taká forma činnosti človeka a skupiny, ktorá demonštruje vlastnú prevahu, používa silu vo vzťahu k inému človeku alebo skupine osôb. Rozlišujeme napr. slovné urážky (verbálna agresia), použitie hrubej fyzickej sily. Dôsledkami agresívneho správania je strata dôvery ostatných ľudí, rozrastá sa podozrievavosť a z toho vznikajúce pocity vlastného nepochopenia, opustenosti, ubližovania, ako sprievodný jav neúspešnosti a pod.” (Strieženec, 1996, s. 14)

Z obrovského množstva vplyvu rôznych faktorov, ktoré sú v prepojení s agresivitou, len malá časť produkuje agresívne správanie. Každú agresiu vyvolávajú rôzne okolnosti, ktoré človek, dieťa nevie ovplyvniť. Ide predovšetkým o podnety, vonkajšie vplyvy, ktoré generujú a provokujú násilné správanie. Sú to podnety, na ktoré ľudia reagujú agresívne. Lovaš (2010) najčastejšie uvádza podnety ako napadnutie, prežívaná bolesť, ohrozenie, nespravodlivosť a pre nás zaujímavé negatívne vplyvy médií.

Lovaš (2010) ďalej uvádza, že agresiu môžeme pokladať za správanie človeka, ktoré vychádza z úmyselnej činnosti, ktorej hlavným cieľom je ublížiť druhej osobe. Na základe uvedeného teda musíme konštatovať, že neúmyselné ublíženie nemôžeme pokladať za agresívne správanie.

Za osobitnú formu agresie môžeme pokladať aj panovačnosť a šikanovanie, ktoré sa často prejavujú tak v rodinnom ako aj v školskom prostredí.

- Podľa Prekopovej (2009) panovačnosť je charakteristická skôr pre vyspelé krajiny. V našom ponímaní to znamená, že ide o krajiny, kde médiá zohrávajú nenahraditeľnú funkciu a majú väčší vplyv na deti. Dieťa pozoruje silu a moc prezentované médiami a túži získať takéto postavenie vo všetkých svojich rolách, čo neraz môže mať za následok stratu empatického spoločenského cítenia.
- Turček (2000) uvádza, že šikanovaniu dochádza najčastejšie vtedy, ak je obeť buď fyzicky alebo psychicky bezbranná, izolovaná v kolektíve. Najčastejšie sa stretávame s bitkami, vyhrázaním sa, zamykaním do miestnosti a s finančným zneužívaním slabšieho člena skupiny.

2.1.1 Základné psychologické teórie objasňujúce príčiny agresívneho správania

Psychologickým príčinám agresívneho správania sa venovali mnohí známi psychológovia, ktorý si vytvorili tri hlavné teórie, a to:

- psychoanalytická teória – zakladateľom bol Sigmund Freud, podľa ktorého vznik agresie je podmienené konfliktom medzi Id, Egom a Super-egom. Freud toto rozdelenie

neskôr upresnil o teóriu pudu. Agresia je teda podľa Freuda inštinkt na základe čoho dieťa vyjadruje svoje túžby. ((Kubáni, 2010)

Ďalším autorom ktorý sa venoval tejto teórii bol Lorenz, ktorý sa zamerával predovšetkým na agresívne inštinkty, ktoré sú zdrojom nadbytočného množstva energie a musia sa uvoľniť. (Heretik, 2004)

- teória „drivu“ – pri tejto teórii hovoríme o reakcií na frustráciu alebo na podnet, ktorý agresívne správanie vyvolal. (Lovaš, 2010) Podľa tejto teórie teda platí nasledovný príklad: Keď nás niekto napadne, je pravdepodobné, že voči nemu sa budeme správať aj my agresívnejšie. Zakladateľmi tejto teórie boli Dollard, Miller, Berkowitz.

- teória sociálneho učenia – „Pri sociálnom učení si jedinec v styku s inými ľuďmi alebo sociálnou skupinou osvojuje zručnosti, návyky, potrebné postoje, prijíma za svoje morálne, estetické a iné normy spoločnosti, formujú sa jeho motívy a črty ako napr. agresivita – zmysel pre spoluprácu. Elementárne formy sociálneho učenia sú učenie napodobňovaním, sociálnym posilňovaním a identifikáciou.“ (Kubáni, 2010, s. 91) Stotožňujeme sa s teóriou sociálneho učenia, ktorého zakladateľom bol Bandura, pretože v dnešnej dobe sa dieťa počas svojho života učí rôzne formy správania, medzi ktoré zaraďujeme aj to agresívne. Vplyvom médií sa dieťa nepriamo učí správanie a sledovanie agresívneho správania sa druhých.

2.2 Násilie

Napriek tomu, že agresia a násilie sú dva veľmi blízke pojmy, musíme si ich rozlišovať. „Násilie sa definuje ako zámerné ubližovanie, ktoré je vykonávané s úmyslom vážne poškodiť obeť. Násilie sa teda definuje zhodne ako agresia, rozdiel je v závažnosti dôsledkov.“ (Lovaš, 2010, s. 13)

S pojmom násilie sa najčastejšie stretávame v súvislosti s kriminalitou. Ondrejkoovič vo svojej publikácii (2000) hovorí o násilí:

- v rodine,
- voči ženám,
- v školách,
- v armáde,
- v špecializovaných inštitúciách,
- každodennom živote,
- na ulici.

Strieženec (1996, s. 127) násilie definuje ako „uplatňovanie sily voči niekomu alebo niečomu, kto nám stojí v ceste pri realizácii našej túžby, akt sily pôsobiaci proti prekážke. Násilie je prejavom akoby niečoho prirodzeného alebo ako produkt zle organizovaného spoločenského života.“ Na základe uvedeného si nemôžeme neupozorňovať na skutočnosť, že deti nie sú schopné tak rozpoznať zlé, nevhodné správanie ako my dospelý. Deti sú neustále pozorovateľmi rôznych druhov násilia, ktorého dôvodom je, že masovokomunikačné prostriedky vysielajú obrovské množstvo programov s násilným charakterom. Umožňujú deťom proces zovšednenia, každodennostnenia násilia v rôznych programoch, zvykanie si naň a s tým spojenej narastajúcej ľahostajnosti voči jej prejavom. Deti častokrát takúto formu správania sa pokladajú za prirodzenú.

2.3 Látkové závislosti

Podľa nášho uhľa pohľadu, keď hovoríme o látkovej závislosti máme na mysli všetky omamné – návykové látky, ktoré nejakým spôsobom ovplyvňujú správanie človeka a pri dlhodobjšom pravidelnom užívaní sa človek, dieťa stávajú závislými. Vzhľadom na to, že v médiách sa dieťa veľakrát stretne s rôznymi návykovými látkami sme sa rozhodli vystihnúť niektoré najzákladnejšie, ktorým deti najčastejšie podľahnú.

Návykovou látkou sa na účely trestného zákona č. 300/2000 Z. z. paragrafu 130 „rozumie alkohol, omamné látky, psychotropné látky a ostatné látky spôsobilé nepriaznivo ovplyvniť psychiku človeka alebo jeho ovládacie alebo rozpoznávacie schopnosti, alebo sociálne správanie.“

- závislosť na drogách – Termín droga „používame v zmysle upokojujúcej alebo dráždivej omamnej látky. Sú to také látky, ktoré sú schopné meniť jednu alebo viac funkcií organizmu, závislosť od návykových látok je nutkavá potreba užívať príslušnú drogu buď sústavne alebo periodicky s cieľom prežívať „príjemné“, alebo utlmiť nepríjemné pocity z nedostatku drogy.“ (Strieženec, s. 50) Podľa nášho názoru táto forma závislosti v rovesníckych skupinách je len málokedy prítomná.
- závislosť na alkohole – Myslíme si, že najčastejšie užívanými návykovými látkami na SR ale aj na celom svete je alkohol a tabak. Dôvodom môže byť aj napríklad to, že sú celospoločensky tolerované.

O závislosti na alkohole podľa Hoseka (1998) hovoríme vtedy, ak pitie alkoholických nápojov vychádza z určitých telesných potrieb jeho konzumenta. Motívom pitia alkoholických nápojov je potreba zabezpečiť pre svoje telo potrebnú dávku. Vtedy jednotlivec pociťuje vrchol spokojnosti.

Na Slovensku sa pokladá za spodnú hranicu od ktorej je povolené podávať ľuďom alkohol, osemnásť rokov. Avšak to ani pre konzumentov ani pre predávajúcich alkoholických nápojov nie je bariérou.

Nešpor a Csémy (1997-2003) upozorňujú, že alkohol pre deti je oveľa nebezpečnejší ako pre dospelých, pretože vzhľadom k nižšej telesnej hmotnosti už malé množstvo alkoholu môže u nich vyvolať otravu.

- závislosť na nikotíne – Závislosť na nikotíne môže vzniknúť už pri prvej cigarete. U človeka fajčenie vyvoláva množenie takzvaných nikotínových receptorov. Ak fajčiar sa rozhodne prestať fajčiť, vyvolávajú sa u neho abstinenčné príznaky. (závislosť na nikotíne..., 2012)

Fajčenie podľa nášho názoru prináša mnohé riziká pre zdravie a myslíme si, že tie si dieťa v plne uvedomuje. Stáva sa ale dosť často, že i napriek varovaniam dospelých a proti cigaretových kampaní sa dieťa stane fajčiarom. Myslíme si, že dôvodom môže byť vplyv rovesníckych skupín, v ktorých sa dieťa nachádza.

2.4 Nelátkové závislosti

V poslednom čase sa nelátkové závislosti čoraz častejšie dostávajú do popredia v životoch mladých ľudí. Niekedy v rámci problémového správania sa môžeme pozorovať, že nelátkové závislosti zasahujú viac do života mladých ľudí ako niektoré známe závislosti.

U deti sa najčastejšie stretávame s nasledujúcimi formami nelátkových závislostí:

- patologické hráčstvo – Televízia, rádio a všetky médiá motivujú človeka k hraniu. Už samotná reklama v televízii, ktorú vyhotovili pre Národnú lotériouú spoločnosť vzbudzuje človeka, že ak vyhrá, môže sa z neho stať miliónár. Gambling, podľa autorov Nešpor, Csémy (1997) je porucha, ktorá je dôsledkom častých opakovaných epizód rôznych hazardných hier. Hazardná hra prevezme ovládanie života gamblera, a to na úkor sociálnych, materiálnych a rodinných hodnôt. Najčastejšie sa stretávame s druhmi hazardných hier ako automaty, kasína, kartové hry, športové stávky a stieracie žreby. Medzi varovné znaky Emmerová (2008) zaraďuje „dieťa má neospravedlnené hodiny v škole, zanedbáva školu a svoje povinnosti.“
- počítače a internet – ako sme to už v predchádzajúcej kapitole definovali počítače, počítačové hry a internet majú svoje riziká, ktoré čoraz častejšie vyvolávajú u detí závislosť.

- neadekvátne používanie mobilných telefónov, mobilománia – môžeme nazvať aj ako bezdrôtový svet. Keby sme sa opýtali 100 detí či majú mobilný telefón, 99 by odpovedalo áno. Je to fenomén dnešnej globalizačnej spoločnosti. Lenže aj táto forma komunikácie prináša so sebou mnoho nevýhod, tak isto aj ako internet. Ako to uvádza Nešpor (2007), bezdrôtový telefonický kontakt dieťaťu umožňuje izolovať sa do svojho vlastného virtuálneho sveta. Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že dieťa nepociťuje potrebu osobného kontaktu.
- poruchy príjmu potravy – Krch (2003) vo svojej publikácii zdôraznil, že poruchu príjmu potravy rozdelil na dve základné kategórie, a to na mentálnu bulímiu a na mentálnu anorexiu. Obe skupiny túžia po štíhlej postave. Rozdiel medzi nimi spočíva ale v tom, že deti postihnuté mentálnou anorexiou majú väčšiu vôľu držať diétu po dlhú dobu, ale mentálna bulímia takúto silnú vôľu nevyvoláva a tým pádom dieťa stráca kontrolu nad jedením. Dôjde k prejedávaniu a k následným pocitom ľútosti, menejcennosti. Ľudia s poruchou príjmu potravy sa chcú čo najrýchlejšie zbaviť konzumovaného jedla.
Súhlasíme s mnohými odborníkmi, ktorí upozorňujú na vplyv súčasnej kultúry a médií, lebo práve tie sú príčinou nárastu skupín ľudí s poruchou príjmu potravy. Médiá prezentujú štíhly ženský ideál, na ktorý sa chce podobať každá žena i dievča.

2.5 Ďalšie, menej často prezentované dôsledky negatívneho vplyvu médií

Vyššie spomínané autori zdôrazňujú násilie, agresivitu, látkové a nelátkové závislosti ako najväznejšie dôsledky negatívneho vplyvu médií na dieťa. Ondrejko (1997) však túto škálu doplnil o nasledovné:

- Závislosť od trhu – závislým sa stáva nielen mladá generácia ale aj výrobcovia, ktorí sa snažia ovplyvňovaním mládeže predať svoje výrobky. Ide napríklad o módu v odievaní, ovplyvňovanie vkusu a podobne.
- Závislosť od spoločenskej organizácie – mladý človek si musí zväžiť aká je spoločenská organizácia a uvedomiť si, že v práci sa ľudia rozdeľujú na nadriadených a podriadených. Niektoré veci dokáže dobre urobiť len murár, iné zas manažér.
- Závislosť od techniky – zlyhanie techniky by prinieslo mnoho problémov do života mladého človeka, ktorý by sa stal úplne bezbranným a zúfalým.

S tvrdením, že deti by sa stali úplne bezbranným a zúfalým keby náhodou technika zlyhala nemôžeme súhlasiť. Myslíme si, že dnešná mládež by sa vedela adaptovať na vzniknutú

situáciu a tak, ako ich prarodičia dokázali žiť aj oni by sa vedeli prispôbiť životu bez techniky.

3 PREVENCIA A ELIMINÁCIA NEGATÍVNYCH VPLYVOV MÉDIÍ NA DIEŤAŤA

Strieženec (1999) prevenciu definuje ako praktická činnosť, ktorá je založená na vedecky uplatňovaných opatreniach smerujúcich k posilňovaniu a ochrane sociálnej vyváženosti.

Prevencia je podľa Gaburu, Pružinskej (1995, s. 143) „ochrana aktivity zamerané na predchádzanie ohrozeniu, narušeniu alebo postihnutiu.“

Domnievame sa, že najvhodnejším a najdôležitejším spôsobom predchádzania prejavov negatívnych vplyvov médií je primárna prevencia, ktorá na základe vyhľadávania rizikových faktorov a snáh o intervenciu u rizikovej mládeži napomáha k eliminácii týchto negatívnych vplyvov.

Strieženec (1999, s. 76 - 77) uvádza, že „primárna prevencia napomáha občanovi vytvárať v danom prostredí najvhodnejšie podmienky pre telesný, psychický a sociálny vývoj vhodnými efektívnymi, odbornými metódami a postupmi skvalitňovať sociálne usmerňovanie občana. Dôležitým prvkom primárnej preventívnej sociálnej práce je vyhľadávacia činnosť, uplatňovanie techník a metód, ktoré sú zacielené na diagnostikovanie, resp. vyhľadávanie občanov u ktorých je potrebné a vhodné predchádzať sociálnym kolíziám v celej populácii.“

Základné primárne opatrenia, ktoré chránia deti pred negatívnymi vplyvmi médií na ich vývoj sú obsiahnuté v zákonoch. Nesmieme však zabudnúť na význam medziľudských vzťahov, na rodičovskú lásku, výchovu v rodine a v školských zariadeniach, na mediálnu výchovu a na vhodné využívanie voľného času. Všetky tieto formy primárnej prevencie môžu vytvárať nárazníkové prvky v boja proti negatívnym vplyvom médií.

3.1 Rodina

Vzhľadom na skutočnosť, že rodina je primárnou základnou bunkou v ktorej dieťa vyrastá a nadobúda osobnostné predpoklady, by sme mali klásť veľký dôraz významu rodiny ako sprostredkovateľovi primárnej prevencii. Rodičia zohrávajú najdôležitejšiu úlohu v živote dieťaťa. Práve rodičia by mali vytvárať podmienky pre efektívne využívanie voľného času, usmerňovať a ovplyvňovať dieťa vo využívaní jednotlivých foriem médií. Rodičia by mali mať na zreteli, že médiá v sebe skrývajú mnohé nebezpečenstvá a ich pomoc a kontrola je nevyhnutná.

„Rodičia musia starostlivo bdieť nad tým, čo ich deti v TV pozerajú, aké stránky na internete navštevujú, aké časopisy a knihy čítajú. Podobne aj učitelia v školách,

vychovávateľa v školských kluboch detí, v školských strediskách záujmovej činnosti, v CVČ, v školských kluboch detí, v domovoch mládeže, ale aj vedúci záujmových útvarov by s deťmi mali hovoriť o vhodnosti – nevhodnosti konkrétnych televíznych relácií..., dohliadnuť, aby v ich prítomnosti nesledovali nevhodné programy, webové stránky, nečítali nevhodné časopisy...“ (Kunák, 2007, s. 99)

Valihorová (2008) však poukazuje na skutočnosť, že rodičia sa o túto formu trávenia voľného času nezaujímajú adekvátne. Často ich uspokojí pocit, že ich dieťa je doma aj keď celý deň sedí pred počítačom alebo pred televízorom. Konštatuje, že rodičia médiá považujú za neškodný spôsob trávenia voľného času.

Za jednu z najdôležitejších preventívnych opatrení a možným riešením eliminácie negatívnych vplyvov médií pokladáme kontrolu detí pri využívaní jednotlivých druhov médií. Takáto kontrola zo strany rodičov je nevyhnutná a určite nie zbytočná. V eliminácii negatívnych vplyvov médií, ako napríklad aj hranie počítačových on-line hier dôležitú funkciu hrá informovanosť rodičov a ich angažovanosť pri výbere vhodných voľnočasových aktivít pre ich detí.

Zaujímavá je myšlienka, ktorú mnohí rodičia pokladajú za nepísané pravidlo, že v boji proti médiám nemajú šancu zvíťaziť. Treba sa ale sústrediť na dieťa, na jeho potreby. Rodičia si musia uvedomiť že zákazom používania médií nevyriešia a nepredchádzajú negatívnym vplyvom médií, pretože skôr či neskôr sa dieťa aj tak dostane do kontaktu s médiami. Ich úlohou je pomôcť dieťaťu vyrovnáť sa s vplyvom médií. Uvedieme niekoľko návrhov, ako by mali rodičia vychovávať ich deti k správne mu využívaniu médií:

- treba si uvedomiť potrebu hraníc,
- treba byť autoritou pre dieťa, byť vzorom pre dieťa
- vychovávať dieťa k mediálnej gramotnosti. (Vplyv médií na vývoj detí a mládeže..., 2010)

3.2 Školstvo

Stuchlíková a kolektív (2005) píše, že po rodine najvplyvnejšia inštitúcia, ktorá sa tiež podieľa na príprave dieťaťa do života a sprevádza dieťa pri jeho dospievaní je škola, teda školské prostredie.

Nesmieme však zabudnúť na nevyhnutnosť spolupráci týchto dvoch inštitúcií, rodiny a školského prostredia.

Ako sme to už uviedli, škola je vzdelávacou a výchovnou inštitúciou, kde socializačný proces zabezpečujú profesionáli. Na rozdiel od rodiny však výchova prebieha pod vedením

učiteľov. Potočárová (2005, s. 349) uvádza, že pedagogické úsilie by sa malo zameriavať aj na preventívne prístupy, teda na spôsoby predchádzania rôznych rizík zo sociálneho prostredia, ktoré na dieťa vplyvajú. Praktický príklad primárnej prevencie nám uviedol Kunák (2007, s. 103), podľa ktorého by sa prevencia na úrovni školy mala „orientovať na bezpečnosť surfovania najmä počas hodín, kedy sa deti pohybujú na stránkach internetu v počítačových učebniach. Učiteľ by mal byť stále prítomný a nemal by nechávať deti bez dozoru. Všetky obrazovky počítačov by mali byť natočené smerom k učiteľovi, aby mal permanentný prehľad na akých stránkach sa momentálne „surfuje“.“

V súčasnosti sú rozbehnuté rôzne projekty pre školy, ktoré sa zameriavajú na predchádzanie výskytu a elimináciu patologických javov v správaní sa dieťaťa. Polák, Gajdošová a Fráterová (2007) uviedli napríklad „Školy priateľské k deťom“ a projekt „Vytváranie prostredia pre emocionálnu a sociálnu pohodu“. Obe projekty sa zameriavajú na vytváranie vhodnej spoločenskej klímy, ktorá prináša deťom emocionálnu a sociálnu pohodu na školách. Na základe uvedeného by sme chceli konštatovať, že realizáciu projektov s podobným zámerom pokladáme za veľmi potrebné a školami určite privítané.

3.3 Mediálna výchova

„V rámci primárnej prevencie pred negatívnym pôsobením médií sa všade vo svete začína zavádzať tzv. mediálna výchova, ktorá učí deti využívať médiá k svojmu prospechu.“ (Kunák, s. 103). Myslíme si, že vhodná mediálna výchova spočíva nielen v mediálnej výchove samotných detí, ale aj vo vytváraní takých programov, ktoré sú určené pre deti. Tým pádom by sa aj keď len čiastočne, ale odstránili niektoré negatívne vplyvy médií na detí.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky tiež venuje veľkú pozornosť mediálnej výchove, ktorej význam neustále rastie spolu s vývojom jednotlivých foriem médií. Mediálna výchova spočíva vo zvyšovaní mediálnej gramotnosti. (Koncepcia..., 2006) Cieľom, respektíve výsledkom mediálnej výchovy je mediálna gramotnosť, ktorú treba chápať ako súbor zručností a schopností. Tieto schopnosti a zručnosti sú nevyhnutné vo vzťahu k zodpovednému využívaniu médií a prístupu k nim. Taktiež ide o vytváranie kritických postojov voči mediálnym obsahom. (Mediálna..., 2012) Často sa stáva, že dospelí si myslia že rozumejú médiám ale to, že vedia používať mobilné telefóny, počítače a chápu mediálny obsah prezentovanými médiami ešte neznamená, že ich vedia aj správne interpretovať a odovzdať deťom. Preto zaradenie mediálnej výchovy do rámca celoživotného vzdelávania je nevyhnutné.

Koncepcia mediálnej výchovy Slovenskej republiky uvádza, že toto celoživotné vzdelanie sa zameriava nielen na výchovu detí a dospelých, ale tiež je prostriedkom na odstránenie generačných rozdielov medzi mladšou a staršou populáciou. (Koncepcia..., 2006)

3.4 Voľný čas

Dohovor o právach dieťaťa, ktoré bolo prijaté Valným zhromaždením Spojených národov 20. novembra 1989 v článku 31, voľný čas, rekreácia a kultúrna činnosť uznáva „právo dieťaťa na oddych a voľný čas, na účasť v hrách a odychovej činnosti zodpovedajúcej jeho veku.“ (Dohovor..., 2007) Na základe uvedeného je nám jasné, že každé dieťa si môže zariadiť svoj voľný čas ako sa to jemu bude páčiť a nikto ich v tom nemôže zabrániť. Avšak deti treba kontrolovať a usmerňovať pri výbere a zorganizovaní voľnočasových aktivít, ako sme to uviedli v podkapitoly 3.1 Rodina. Podľa Sejčovej (1997) dieťa, ktoré nemá zorganizovaný voľný čas, využíva si ho pasívne, teda nežiaduco, často si obľubuje televízne programy s násilným obsahom a má väčší sklon napodobňovať nevhodné, často i násilné správanie prezentované v médiách. Domnievame sa, že efektívne trávenie voľného času by bolo vhodnou primárnou prevenciou a možným riešením už niektorých prítomných negatívnych vplyvov médií na dieťa.

3.5 Vplyv osobností prezentovaných v médiách na dieťa

Ako to uvádza Nakonečný (2009), osobnosťou sa človek nerodí, ale stáva sa ňou. Dieťa už od narodenia formuje a usmerňuje v správaní ich rodina, blízke sociálne prostredie, neskôr rovesnícke skupiny a školskí pedagogickí odborníci. V dnešnej informačnej spoločnosti, v ktorej nenahraditeľnú úlohu hrajú médiá, treba si poukázať aj na vplyv osobností prezentovaných v médiách, ktoré deti pokladajú za ich vzorov správania sa. Medzi nimi zaraďujeme hercov, športovcov, spevákov, moderátorov a rôznych filmových hrdinov. Môže sa nám zdať, že je to ich výsada a že si môžu dovoliť hocičo. To ale nie je pravda. Byť slávnou a uznanou osobnosťou je v každom prípade ťažké, ktorú si treba vážiť. Títo ľudia musia dbať o to, čo práve robia, či je to správne alebo nie je, aby mladá generácia ich vnímala ako úspešných, na základe rôznych charitatívnych akcií nápomocným a v neposlednom rade dobrým človekom. Takým, akým by sa chceli stať aj oni.

4 SOCIÁLNY PRACOVNÍK VO VÝKONE SOCIÁLNEJ PRÁCI S DEŤMI

Ak hovoríme o práci s deťmi, či už v rodinnom, v školskom alebo vo využívaní voľnočasových aktivít, nevyhnutnú úlohu plní sociálna práca a postavenie sociálneho pracovníka. Sociálna práca vystupuje do popredia nielen vtedy, ak už sú prítomné problémy negatívnych vplyvov médií, ale je tiež prítomná a dôležitá v poskytovaní preventívnych opatrení.

Sociálny pracovník ako sprostredkovateľ sociálnej práce pre deti a mládež vo svojej funkcii využíva mnoho kompetencií rôznych odborníkov a vo vzťahu k dieťaťu neraz musí zastávať aj ďalšie príbuzné funkcie, medzi ktoré by sme chceli zaradiť nasledovné: vychovávateľ, pedagóg, psychológ, sociológ a do istej miery aj rolu rodiča.

Domnievame sa, že sociálna práca ako praktická činnosť vo vzťahu k práci s deťmi sa najčastejšie realizuje v školách, samozrejme v rodine či v detských domovoch a veľmi rozšírená je v súčasnosti práca s nízkoprahovými programami.

4.1 Nízkoprahové programy pre deti – sociálny pracovník v nízkoprahových programoch

Ide o inštitucionálne alebo terénne poskytovanie sociálnych služieb, ktoré sú pre dieťa ľahko dostupné s cieľom zlepšenia ich situácie.

„Aktuálna definícia nízkoprahových zariadení pre deti a mládež hovorí, že je to služba určená deťom a mládeži, ktorí sa ocitli v obtiažnej životnej situácii alebo sú ohrození a ktorí nevyhľadávajú štandardné formy inštitucionalizovanej pomoci a starostlivosti. Táto služba obsahuje nadviazanie kontaktu, poskytovanie informácií, odbornú pomoc, podporu a vytváranie podmienok pre sociálne začlenenie a pozitívnu zmenu v spôsobe života.“ (Šandor, 2005, s. 13)

Tieto nízkoprahové programy sa môžu realizovať buď v zariadeniach, alebo tiež formou terénnej sociálnej práce. Terénna sociálna práca sa uskutočňuje mimo zariadení, bytov či klubov. Sociálny pracovník prostredníctvom terénnej sociálnej práce vyhľadáva deti v ich prirodzenom prostredí.

Úloha sociálneho pracovníka spočíva v:

- poskytovaní odborných informácií o – možnostiach a dostupnostiach sociálnych, zdravotných a právnych služieb, spôsobu vybavovania osobných dokladov,

- poskytovaní informácií o rizikách správania, testovania na pohlavne prenosné choroby,
- poskytovaní materiálnej podpory – šatstvo, jedlo, atď.,
- poskytovanie zdravotnej starostlivosti – pracovníci ošetrojú aj menšie poranenia,
- poskytovanie služieb sociálnej asistencie – ide o vzťah sociálneho pracovníka s klientom, kde sociálny pracovník pomáha riešiť klientove problémy vo vzťahu k inštitúciám ako napríklad rodina, škola. (Klenovský, 2006)

4.2 Školstvo – sociálny pracovník na školách

V riešení problémov na základných školách sa podieľajú tri základné subjekty a to školský psychológ, výchovný poradca a sociálny pracovník. Na Slovensku ich úloha a presné zadefinovanie pracovného zasadenia pracovnej náplne je ešte len v počiatočných fázach.

Školský sociálny pracovník plní nasledovné úlohy:

- pomáha predchádzať a rieši sociálno-patologické javy,
- osobitnú pozornosť venuje deťom z rizikových rodín,
- spolupracuje s ďalšími odborníkmi – s pedagógmi, psychológmi, rodičmi a zákonnými zástupcami detí,
- sprostredkuje informácie týkajúce sa ďalších inštitúcií, ktorí by mohli pomôcť pri riešení problémov dieťaťa,
- vypracúva možné preventívne aktivity pre deti,
- vedie evidenciu riešení. (Koscurová, 2005)

4.3 Rodina – sociálny pracovník v rodine

Balogová (2008) konštatuje, že o sociálnej práci v rodine hovoríme vtedy, ak problémy presahujú možnosti ich riešenia samotnými členmi rodiny. Riešenie týchto problémov však musia patriť do kompetencie sociálneho pracovníka.

Pojmy sociálna práca a rodina sa najčastejšie spolu vyskytujú v súvislosti s poradenstvom a so sanáciou rodiny, ktorú najčastejšie vykonáva sociálny pracovník v rodinnom prostredí. Sociálny pracovník sa zameriava nielen na prácu so svojim klientom, ale na prácu s celou jeho rodinou.

Sociálny pracovník v práci s rodinou:

- pomáha riešiť rodinné problémy,
- stará sa o výchovu rodín kde je ohrozená výchova dieťaťa,
- zabezpečuje preventívne aktivity v oblasti sociálnej prevencie. (Levická, 2004)

Sociálny pracovník, ktorý vstupuje do dysfunkčnej rodiny musí mať na vedomí, že treba vyhľadať najlepšie alternatívne riešenia aby sa rodina mohla čo najrýchlejšie obnoviť, hlavne vtedy ak predmetom riešenia je dieťa. (Balogová, 2008)

Ak hovoríme o práci sociálneho pracovníka s rodinou, nesmieme si nespomenúť pojem sanácia rodiny s ktorou sa často stretávame v sociálnej praxi. Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že je to obnova funkčnosti rodiny, alebo úprava výchovného prostredia. Tieto opatrenia najefektívnejšie vie vykonávať sociálny pracovník, ktorý disponuje potrebnými kompetenciami, vedomosťami.

V zákone 3005 z 25. mája 2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov § 10 prvý odsek hovorí, že „opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine sú najmä:

- a) organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch, tréningoch a aktivitách zameraných na podporu plnenia rodičovských práv a povinností, plnenia funkcií rodiny, na utváranie a upevňovanie vzťahov medzi manželmi, medzi rodičmi a deťmi, rozvoj schopností riešiť problémové situácie a adaptovať sa na nové situácie,
- b) organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch a aktivitách zameraných na predchádzanie sociálnopatologickým javom,
- c) sprostredkovanie kultúrnych, záujmových a iných aktivít zameraných na podporu vhodného využívania voľného času detí.“

5 PRIESKUM VPYVU MÉDIÍ NA PATOLOGICKÉ SPRÁVANIE DIEŤAŤA

V súčasnosti s masovokomunikačnými prostriedkami prichádzajú do kontaktu čoraz mladšie deti. Ondrejko (1997) hovorí, že médiá mnohokrát negatívne vplyvajú na psychiku detí, ale na druhej strane sú dôležitou súčasťou každodenného života, a to hlavne pri získavaní informácií.

Počítače, internet, televízne programy a všetky ostatné médiá s ktorými sa deti dostanú do kontaktu priťahujú detskú populáciu svojou interaktivitou až natolko, že zabúdajú na svoje povinnosti a na ďalšie aktivity, ktorým by sa mohli venovať vo voľnom čase. Tiež sa treba zameriavať na vplyv médií ovplyvňujúci správanie detí napriek tomu, že sa touto problematikou zaoberajú odborníci aj rodičia. Často sa stáva aj to, že rodičia strácajú kontrolu nad využívaním médií ich deťmi.

Domnievame sa, že venovanie nadmernej pozornosti rôznym médiám sa stáva stále viac populárnejšou formou trávenia voľného času chlapcov aj dievčat. Z dôvodu, aby náš prieskum poskytol čo najreálnejší pohľad vplyvu médií na správanie dieťaťa sme sa rozhodli pre kvantitatívny prieskum.

5.1 Ciele a otázky prieskumu

Predmetom diplomovej práce bol Vplyv médií na patologické správanie dieťaťa a preto sme sa v našej diplomovej práci zamerali len na vonkajšie príčiny patologického správania. Počas tvorby prieskumného problému sme si stanovili viaceré otázky, na základe ktorých sme dospeli k stanoveniu hlavného cieľa:

Hlavný cieľ: Získať čo najreálnejší pohľad vplyvu médií na správanie dieťaťa.

Pri stanovení hlavného cieľa a na jeho dosiahnutie sme si vytýčili nasledovné čiastkové ciele:

C1: Zistiť, aké voľnočasové aktivity najčastejšie preferujú deti a v akom rozsahu.

C2: Zistiť, aké mediálne programy a činnosti najčastejšie vyberajú deti.

C3: Zistiť, či mediálne obsahy a vzory správania prezentované v médiách vplyvajú na hodnotovú orientáciu a na správanie detí.

C3.1: Zistiť, či existuje rozdiel v odpovediach medzi dievčatami a chlapcami vo vzťahu k vzorom správania.

C3.2: Zistiť, či existuje rozdiel v odpovediach medzi dievčatami a chlapcami vo vzťahu k reklamám.

C4: Zistiť, či je kontrola a výchova dieťaťa dostačujúca vo vzťahu k médiám.

Na dosiahnutie hlavného cieľa a čiastkových cieľov sme formulovali aj prieskumné otázky:

O1: Aké voľnočasové aktivity najčastejšie využívajú deti?

O2: Aké mediálne programy a činnosti najčastejšie vyberajú deti?

O3: Vplývajú mediálne obsahy a vzory správania prezentované v médiách na hodnotovú orientáciu a na správanie detí?

O3.1: Existuje rozdiel v odpovediach medzi dievčatami a chlapcami vo vzťahu k vzorom správania?

O3.2: Existuje rozdiel v odpovediach medzi dievčatami a chlapcami vo vzťahu k reklamám?

O4: Je kontrola a výchova vo vzťahu k médiám dostačujúca?

5.2 Metodika prieskumu

Výberový súbor

Na základe zámerného výberu sme oslovili dve základné školy v Nových Zámkoch a jednu v Štúrove.

Adresy základných škôl:

- Základná škola Štúrovo – Adyho 6, 943 01 Štúrovo
- Základná škola na Nábřežnej ulici – Nábřežná 95, 940 63 Nové Zámky
- Základná škola na ulici G. Bethlena – Gábora Bethlena č. 41, 940 63 Nové zámky

Z oslovených škôl nám všetky zabezpečili možnosť realizácie nášho prieskumu. Prieskumu sa zúčastnilo 255 detí, z toho 144 dievčat a 111 chlapcov druhého stupňa základnej školy. Rozhodli sme sa pre toto vekové obmedzenie z dôvodu, lebo práve táto skupina mladých ľudí je najviac ohrozená vplyvom médií. Tieto deti sa už necítia deťmi a dospelí ako keby strácali dohľad nad ich činnosťami. V období puberty totiž deti chcú spoznávať svet, nevšímajúc si však prítomnosť negatívnych vplyvov médií na ich správanie.

Metóda

Na uskutočnenie nášho prieskumu sme použili štruktúrovaný dotazník, na základe ktorého sme zisťovali rozsah vplyvu médií na patologické správanie dieťaťa. Dotazník obsahoval 2 základné položky, na základe ktorých sme zisťovali pohlavie a vek respondentov a ďalších 17 otázok. V dotazníku sme respondentom ponúkli 14 uzatvorených a 3 polouzatvorené otázky, v ktorých popri samotnom výbere nami ponúknutých možností mali príležitosť vyjadriť aj svoje vlastné myšlienky. Otázky aj odpovede boli sformulované zrozumiteľne tak aby to pochopili deti, keďže náš prieskum sa zameriaval na túto cieľovú skupinu. Deťom sme ponúkli možnosť vždy len jednej správnej odpovedi.

Dotazník uvádzame v prílohe tejto práce (príloha A).

Štatistické testovanie sme realizovali s využitím softwaru SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). Na testovanie štatistickej významnosti rozdielov medzi odpoveďami dievčat a chlapcov v potrebných položkách sme použili testovaciu metódu Chi – kvadrát. Konkrétne Pearsonov Chi – kvadrát test.

Ak p – hodnota je nižšia ako zvolená hladina významnosti, ktorá je tradične 0,05, rozdiel bude významný a nulová hypotéza sa zamietá. To znamená, že nami zistené rozdiely sú príliš veľké na to, aby mohli byť iba dôsledkom náhodného výberu. Nulovú hypotézu

nemôžeme zamietnuť vtedy, ak p – hodnota sa rovná alebo je vyššia ako zvolená hladina významnosti, tradične 0,05. (Rimárčik, 2000)

Plán prieskumu

Teoretickú prípravu nášho prieskumu sme realizovali od januára 2011 do júla 2011. V novembri 2011 sme formulovali prieskumné otázky a cieľ práce. Prieskum sme vykonali od januára do februára 2012. Po zostavení dotazníka sme oslovili 18 detí z vyšších ročníkov základnej školy v Štúrove o jeho skúšobné vyplnenie. Pri jeho vyplňaní sme sa stretli s mnohými problémami. Týkali sa predovšetkým formulácií otázok a odpovedí, ktorým deti nerozumeli. Preto sme si jednotlivé položky v dotazníku preformulovali tak, aby boli zrozumiteľnejšie a jednoznačné pre deti. Rozdaných bolo celkom 279 dotazníkov. Návratnosť bola 100%, pretože autorka práce bola prítomná pri vyplňaní dotazníkov a mala možnosť deťom pomáhať keď niečomu nerozumeli. Z hodnotenia sme museli vylúčiť 24 dotazníkov kvôli neúplným údajom. Vždy pred uskutočnením prieskumu sme sa učiteľov opýtali, či v triede nie je náhodou žiak, ktorý je zverencom detského domova, aby sme im našimi otázkami neublížili. Naš prieskum sme dokončili interpretáciou a vyhodnotením, a to v marci a začiatkom apríla 2012.

6 VÝSLEDKY

V nasledujúcej kapitole prezentujeme analýzu výsledkov nášho prieskumu a postupujeme podľa jednotlivých položiek z dotazníka. Na prezentovanie výsledkov prieskumu sme mali k dispozícii 255 správne vyplnených dotazníkov. Naše výsledky sú zamerané na rozdiely v odpovediach medzi dievčatami a chlapcami, ich odpovede sme spracovali aj samostatne. Percentuálne výpočty v texte uvádzame zaokrúhlene na celé čísla. Pre lepší prehľad sme za dôležité pokladali vkladať tabuľky do textu. Vzhľadom na nižší počet respondentov chceme zdôrazniť aj to, že naše výsledky nie sú reprezentatívne a považujeme ich za ilustratívne.

6.1 Interpretácia výsledkov

Prvá položka v dotazníku sa pýtala na pohlavie. Z celkového počtu respondentov 56% tvorili dievčatá a 44% chlapci. (*Graf 1*)

Tab. 1 Charakteristika prieskumnej vzorky podľa pohlavia

počet dievčat	144
%	56
počet chlapcov	111
%	44
spolu respondenti	255
%	100

Z celkového počtu respondentov označilo, že má 10 rokov 9%, 11 rokov 16%, 12 rokov 15%, 13 rokov 16%, 14 rokov 17% a 15 rokov malo 27%. Z celkového počtu dievčat malo 10 rokov 10%, 11 rokov 15%, 12 rokov 12%, 13 rokov 13 %, 14 rokov 17% a 15 rokov 33%. Z celkového počtu chlapcov malo 10 rokov 7%, 11 rokov 17%, 12 rokov 20%, 13 rokov 21%, 14 rokov 15% a 15 rokov 20% (*Graf 2*).

Tab. 2 Charakteristika prieskumnej vzorky z hľadiska veku

	10 rokov	11 rokov	12 rokov	13 rokov	14 rokov	15 rokov	Spolu
počet dievčat	15	22	17	18	25	47	144
%	10	15	12	13	17	33	100
počet chlapcov	8	19	22	23	17	22	111
%	7	17	20	21	15	20	100
spolu respondenti	23	41	39	41	42	69	255
%	9	16	15	16	17	27	100

Prvá otázka v našom dotazníku sa zameriavala na činnosti, ktorým sa deti najčastejšie venujú vo voľnom čase. Z celkového počtu respondentov 25% označilo, že vo voľnom čase najradšej surfuje na internete, 22% pozerá televíziu, 17% sa radšej stretáva s priateľmi, 10% trávi svoj voľný čas s rodičmi, 12% hrá počítačové hry, 5% sa radšej venuje súrodencovi, 3% športuje, 2% radšej počúva hudbu, 2% navštevuje záujmové krúžky, 1% navštevuje nízkoprahové denné centrum pre deti, a 1% číta knihy. 29% z dievčat označilo, že vo voľnom čase najčastejšie surfuje na internete, 20% pozerá televíziu, rovnako 20% sa stretáva s priateľmi, 15% svoj voľný čas trávi s rodičmi, so súrodencom 7%, 2% radšej navštevuje záujmové krúžky, 2% číta knihy, 2% športuje a 1% preferuje ostatné činnosti (počítačové a on-line hry, návšteva nízkoprahového denného centra, počúvanie hudby). Chlapci najčastejšie označili možnosť počítačové hry – 27%, pozeranie televízie 23%, surfovanie na internete 21%, stretávanie sa s priateľmi 13%, športovanie 5%, ďalej 3% z celkového počtu chlapcov sa vo voľnom čase venuje súrodencovi a 3% rodičom, 2% z chlapcov označili hudbu a rovnako 2% záujmové krúžky. Nízkoprahové denné centrum navštevuje len 1% chlapcov. (Graf 3)

Tab. 3 Činnosti, ktorým sa deti najčastejšie venujú vo voľnom čase

	Hud- ba	Net.	NDC	Kni- hy	PC hry	rodič	priateľ	Súrode- nec	šport	TV	Zájum. kr.	Spolu
počet dievčat	2	41	1	3	1	22	29	10	3	29	3	144
%	1	29	1	2	1	15	20	7	2	20	2	100
počet chlapcov	2	23	1	0	30	3	14	4	6	26	2	111
%	2	21	1	0	27	3	13	3	5	23	2	100
spolu respondenti	4	64	2	3	31	25	43	14	9	55	5	255
%	2	25	1	1	12	10	17	5	3	22	2	100

Z našich výsledkov tiež vyplynulo, že z celkového počtu respondentov 22% surfuje na internete maximálne 1 hodinu denne, 29% 1 až 3 hodiny denne, 32% 3 až 5 hodín denne a viac ako 5 hodín denne surfuje 17%. Z hľadiska pohlavia z celkového počtu dievčat 28% surfuje na internete maximálne len jednu hodinu denne, 32% 1 až 3 hodiny denne, 30% 3 až 5 hodín denne a 10% viac ako 5 hodín denne. Väčšina chlapcov surfuje 3 až 5 hodín denne, konkrétne je to 33% z celkového počtu chlapcov a tých, ktorí surfujú denne maximálne jednu hodinu je početne menej, a to 15%. Jednu až tri hodiny rovnako zvolilo 26% ako aj päť a viac hodín. (Graf 4)

Tab. 4 Čas, ktorý deti trávia surfovaním na internete

	1-3 h/d	3-5h/d	5 a viac h/d	max 1 h/d	spolu
počet dievčat	46	44	14	40	144
%	32	30	10	28	100
počet chlapcov	29	37	29	16	111
%	26	33	26	15	100
spolu respondenti	75	81	43	56	255
%	29	32	17	22	100

Našou tretou otázkou dotazníka sme zistili, že 31% z detí internet využíva na čítanie, 22% z detí hrá on – line hry, 19% používa internet na učenie, 17% posiela maily, 10% sťahuje filmy a pesničky a 1% navštevuje erotické stránky. 43% dievčat na internete čítuje, 20% využíva internet na posielanie mailov, 20% na učenie, 13% hrá počítačové hry a 4% z internetu sťahuje filmy a hudbu. Hranie on – line hier za najčastejší spôsob

využívania internetu označilo 34% chlapcov, 19% sťahuje filmy a hudbu, 18% sa pomocou internetu učí, 14% číta, 12% posielajú maily a 3% navštevuje na internete erotické stránky.

(Graf 5)

Tab. 5 Spôsoby využívania internetu

	erotické stránky	hry	čítanie	posielanie mailov	sťahovanie filmov, hudby	učenie	spolu
počet dievčat	0	19	62	29	5	29	144
%	0	13	43	20	4	20	100
počet chlapcov	3	38	16	13	21	20	111
%	3	34	14	12	19	18	100
spolu respondenti	3	57	78	42	26	49	255
%	1	22	31	17	10	19	100

Ohľadom internetu sme tiež boli zvedaví, že aké on-line hry deti hrajú. 36% z celkového počtu respondentov hrá logické hry, 24% adventúry, 15 športové, 14% vojnové a bojové a 11% hrajú preteky. Z dievčat 47% hrá logické hry, 35% adventúry, 8% preteky, 7% športové hry a 3% vojnové a bojové hry. Chlapci hrajú v 29% vojnové a bojové hry, 25% hrá športové hry, 23% logické, 14% preteky a 9% adventúry. (Graf 6)

Tab. 6 On-line hry, ktoré deti najčastejšie hrajú

	adventúry	logické	preteky	športové	vojnové a bojové	spolu
počet dievčat	51	67	12	10	4	144
%	35	47	8	7	3	100
počet chlapcov	10	25	16	28	32	111
%	9	23	14	25	29	100
spolu respondenti	61	92	28	38	36	255
%	24	36	11	15	14	100

Na otázku či majú obľúbeného speváka/speváčku, herca/herečku, teda osobu, ktorá nejakým spôsobom ovplyvňuje správanie dieťaťa 83% odpovedalo áno a 17% nie. Väčšina dievčat, 85% označilo, že má a 15% nemá človeka, ktorého by mohli považovať za vzor správania. U chlapcov je toto zastúpenie skoro rovnaké, o čom svedčí aj vypočítaná p hodnota, ktorá je 0,268. Z celkového počtu chlapcov 80% má a 20% nemá obľúbeného človeka z médií, ktorého správanie ovplyvní aj jeho správanie. (Graf 7)

Tab. 7 Deti majú – nemajú vzora správania

	áno	nie	spolu
počet dievčat	123	21	144
%	85	15	100
počet chlapcov	89	22	111
%	80	20	100
spolu respondenti	212	43	255
%	83	17	100

Na základe chi – kvadrát testu, ktorého p hodnota je vyššia ako 0.05 môžeme konštatovať, že signifikantne významný rozdiel v odpovediach medzi dievčatami a chlapcami neexistuje.

Tab. 8 Chi – kvadrát test 1.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	1,226 ^a	1	,268		
Continuity Correction ^b	,881	1	,348		
Likelihood Ratio	1,217	1	,270		
Fisher's Exact Test				,312	,174
N of Valid Cases	255				

Na otázku koľko kníh si prečítal v poslednom roku odpovedalo 31%, že dve knihy, 28% jednu knihu, 17% tri, 12% ani jednu knihu a rovnako 12% prečítalo za posledný rok viac ako tri knihy. Dievčatá väčšinou prečítali dve knihy za rok – 30%, 26% tri knihy, 18% viac ako tri knihy, 17% len jednu a 9% ani jednu knihu. U chlapcov je toto zastúpenie nasledovné: 43% prečítalo jednu knihu, 32% dve, 16% ani jednu, 5% tri a 4% viac ako tri knihy. (Graf 8)

Tab. 9 Počet prečítaných kníh v poslednom roku

	0/rok	1/rok	2/rok	3/rok	viac	spolu
počet dievčat	13	24	44	37	26	144
%	9	17	30	26	18	100
počet chlapcov	18	48	35	6	4	111
%	16	43	32	5	4	100
spolu respondenti	31	72	79	43	30	255
%	12	28	31	17	12	100

Tak isto ako sme sa pýtali na internet, boli sme zvedaví aj na to, že koľko času denne deti trávajú sledovaním televízie. Z celkového počtu respondentov 32% pozerá televíziu jednu až tri hodiny denne, 28% tri až päť hodín denne, 25% maximálne jednu hodinu a 15% päť a viac hodín denne. Z hľadiska pohlavia boli výsledky nasledovné: maximálne len jednu hodinu pozerá televíziu 33% dievčat, 26% tri až päť hodín, 25% jednu až tri hodiny a 16% päť a viac hodín. 41% z chlapcov pozerá televíziu jednu až tri hodiny denne, 29% tri až päť hodín denne, jednu hodinu pozerá televíziu 16% a 14% sleduje televíziu viac ako päť hodín denne. (*Graf 9*)

Tab. 10 Čas, ktorý deti trávajú sledovaním televízie

	1-3 h/d	3-5 h/d	5 a viac h/d	max 1h/d	spolu
počet dievčat	36	38	23	47	144
%	25	26	16	33	100
počet chlapcov	46	32	15	18	111
%	41	29	14	16	100
spolu respondenti	82	70	38	65	255
%	32	28	15	25	100

Z prieskumu tiež vyplynulo, že deti si najčastejšie pozrú v televízii filmy, a to v zastúpení 44%. 28% označilo rozprávky, 16% si najradšej pozrie zábavné relácie (talk show) a 12% správy. Z dievčat 42% označilo, že si najradšej pozrie filmy, 25% rozprávky, 17 % zábavné relácie, 15% správy a 1% označilo že reklamy. U chlapcov je toto zastúpenie podobné. 47% najradšej pozerá filmy, 33% rozprávky, 14% zábavné relácie a 6% správy. (*Graf 10*)

Tab. 11 Televízne programy, ktoré si deti najčastejšie pozrú

	filmy	reklamy	rozprávky	správy	Zábavné r. (talk show)	spolu
počet dievčat	60	1	36	22	25	144
%	42	1	25	15	17	100
počet chlapcov	52	0	36	7	16	111
%	47	0	33	6	14	100
spolu respondenti	112	1	72	29	41	255
%	44	0	28	12	16	100

Z celkového počtu respondentov len 18% ovplyvňuje reklama pri výbere tovaru. 43% niekedy nakupuje veci, ktoré videli v reklamách a 39% pri výbere produktu vôbec nie je ovplyvnených. Podľa pohlavia toto zastúpenie je nasledovné: 27% z celkového počtu dievčat vždy nakupuje podľa reklám, 31% niekedy a 42% nikdy. Z chlapcov 7% vôbec nie je ovplyvnených reklamou, 34% je len niekedy a 59% detí si radi vyberú veci na základe reklám. (Graf 11)

Tab. 12 Ovplyvnenie reklamou

	niekedy	nikdy	vždy	spolu
počet dievčat	45	61	38	144
%	31	42	27	100
počet chlapcov	65	38	8	111
%	59	34	7	100
spolu respondenti	110	99	46	255
%	43	39	18	100

K tejto položke vypočítaná p hodnota chi – kvadrát testu bola 0.00. Čo poukazuje na štatisticky významný rozdiel v odpovediach medzi dievčatami a chlapcami.

Tab. 13 Chi – kvadrát test 2.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	24,688 ^a	2	,000
Likelihood Ratio	26,029	2	,000
N of Valid Cases	255		

Náš prieskum tiež ukázal, že z celkového počtu detí 41% sleduje televíziu s rodičmi, 38% samo, 14% so súrodencom a 7% s kamarátmi. Podľa pohlavia z dievčat 54% sleduje televíziu s rodičmi, 31% samých, 9% s kamarátmi a so súrodencom 6%. Z chlapcov 46% televíziu sleduje samých, 25% s rodičmi, 24% so súrodencom a 5% s kamarátmi. (Graf 12)

Tab. 14 Osoby, s ktorými deti sledujú televíziu

	s kamarátmi	s rodičmi	sám/sama	so súrodencom	spolu
počet dievčat	12	78	45	9	144
%	9	54	31	6	100
počet chlapcov	5	28	51	27	111
%	5	25	46	24	100
spolu respondenti	17	106	96	36	255
%	7	41	38	14	100

Ďalšia položka v dotazníku sa pýtala na to, či deti majú televízor vo svojich izbách. 58% má a 42% nemá. Z dievčat 53% má televízor v izbe a 47% nemá. Na túto otázku 65% z chlapcov odpovedalo kladne a 35% záporne. (Graf 13)

Tab. 15 Prítomnosť televízora v izbe dieťaťa

	áno	nie	spolu
počet dievčat	76	68	144
%	53	47	100
počet chlapcov	72	39	111
%	65	35	100
spolu respondenti	148	107	255
%	58	42	100

Z prieskumu taktiež vyplynulo, že rodičia kontrolujú pri výbere programu v televízii a v navštevovaní internetových stránok 42% detí z celkového počtu respondentov. 58% však označilo opak. Podľa pohlavia toto rozdelenie bolo nasledovné: z dievčat 40% označilo, že ich kontrolujú rodičia a 60% rodičia nekontrolujú. 46% z chlapcov označilo, že ich kontrolujú rodičia a 54% z chlapcov nekontrolujú rodičia. (Graf 14)

Tab. 16 Kontrola rodičov

	áno	nie	spolu
počet dievčat	57	87	144
%	40	60	100
počet chlapcov	51	60	111
%	46	54	100
spolu respondenti	108	147	255
%	42	58	100

Nasledujúca otázka v dotazníku sa tiež zameriava na kontrolu. Opýtali sme sa detí, či sa zvykli rozprávať s rodičmi o obsahu mediálneho programu. Z celkového počtu respondentov 60% označilo kladnú odpoveď a 40% zápornú. 71% dievčat sa rozpráva o mediálnom programe so svojimi rodičmi a 29% nie. Z chlapcov 45% označilo odpoveď áno a 55% nie. (Graf 15)

Tab. 17 Rozprávanie sa s rodičmi o obsahu mediálneho programu

	áno	nie	spolu
počet dievčat	103	41	144
%	71	29	100
počet chlapcov	50	61	111
%	45	55	100
spolu respondenti	153	102	255
%	60	40	100

Náš prieskum poukázal aj na to, že s pojmom mediálna výchova sa stretlo len 17% z celkového počtu respondentov a zvyšných 83% nie. Z dievčat 21% áno, 79% nie. Z chlapcov sa s týmto pojmom stretlo už 13% a 87% sa nestretlo. (Graf 16)

Tab. 18 Stretli/nestretli sa s pojmom mediálna výchova

	áno	nie	spolu
počet dievčat	30	114	144
%	21	79	100
počet chlapcov	14	97	111
%	13	87	100
spolu respondenti	44	211	255
%	17	83	100

Nasledujúca otázka nadväzuje na predchádzajúcu, pretože sme boli zvedaví kde sa stretli tie deti, ktoré odpovedali kladne na predchádzajúcu otázku s pojmom mediálna výchova. 55% z celkového počtu respondentov, ktorí nám v predchádzajúcej otázke odpovedali kladne označilo, že s mediálnou výchovou sa stretlo v škole, 21% doma, 16% na internete a 9% v televízii. Dievčatá sa stretli sa s mediálnou výchovou v škole, a to 56%, 20% doma, 13% na internete a 10% v televízii. U chlapcov je percentuálne zastúpenie veľmi podobné. 50% z chlapcov sa s mediálnou výchovou stretlo v škole, 21% doma a na internete a v televízii 7% z chlapcov. (Graf 17)

Tab. 19 S mediálnou výchovou sa stretli

	doma	na nete	v škole	v TV	spolu
počet dievčat	6	4	17	3	30
%	20	13	56	10	100
počet chlapcov	3	3	7	1	14
%	21	21	50	7	100
spolu respondenti	9	7	24	4	44
%	21	16	55	9	100

Z prieskumu tiež vyplynulo, že 60% z celkového počtu respondentov má s rodičmi dobrý vzťah, 24% nemá dobrý vzťah a zvyšok 16% označilo, že nevie. Dievčatá majú väčšinou dobrý vzťah s rodičmi. Túto možnosť označilo 70% dievčat, 16% nemá dobrý vzťah a 14% nevedelo. U chlapcov je toto zastúpenie nasledovné: 48% má dobrý vzťah s rodičmi, 34% nemá dobrý vzťah a 18% to nevedelo posúdiť. (Graf 18)

Tab. 20 Dobrý vzťah s rodičmi

	áno	nevie	nie	spolu
počet dievčat	101	20	23	144
%	70	14	16	100
počet chlapcov	53	20	38	111
%	48	18	34	100
spolu respondenti	154	40	61	255
%	60	16	24	100

Poslednou položkou dotazníka sme chceli vedieť, že s kým sa deti najčastejšie delia o svoje problémy. Z celkového počtu respondentov 44% označilo, že o svoje problémy sa najčastejšie delí s kamarátmi, 35% s rodičmi, 13% so súrodencom a 8% s učiteľom. Odpovede podľa pohlavia boli nasledovné: 51% z dievčat označilo, že najčastejšie sa o svoje problémy delí s kamarátmi, 29% s rodičmi, 13% so súrodencom a 7% s učiteľom. Z chlapcov zas 35% označilo, že najčastejšie sa o svoje problémy podelí so svojimi kamarátmi, možnosť s rodičmi vybralo 43%. So súrodencom riešia svoje problémy chlapci v zastúpení 13% a s učiteľom 9%.

Tab. 21 O problémy sa deti najčastejšie podieľajú

	s kamarátmi	s rodičmi	s učiteľom	so súrodencom	spolu
počet dievčat	74	42	10	18	144
%	51	29	7	13	100
počet chlapcov	39	48	10	14	111
%	35	43	9	13	100
spolu respondenti	113	90	20	32	255
%	44	35	8	13	100

7 DISKUSIA

Nasledujúca kapitola sa zameriava na interpretáciu našich výsledkov a tiež bude venovaná našim hlavným cieľom, ktorú sme mali možnosť dosiahnuť na základe stanovených čiastkových cieľov. V tejto kapitole budeme postupovať podľa vytýčených čiastkových cieľov.

7.1 Diskusia k prvému čiastkovému cieľu

Naším prvým čiastkovým cieľom bolo zistiť aké voľnočasové aktivity najčastejšie využívajú deti a v akom rozsahu. K dosiahnutiu tohto cieľa sme za dôležité pokladali použiť výsledky 1., 2., 6., 7. otázky z nášho dotazníka.

Na základe našich výsledkov môžeme konštatovať, že deti vo voľnom čase preferujú využívanie médií. Internet v zastúpení 25% a televízia v zastúpení 22% z celkového počtu respondentov. Týmto dvom médiám spolu 47% z detí označilo, že sa im vo voľnom čase najčastejšie venuje. (Z dievčat 29% zvolilo internet a 20% televíziu. Z chlapcov 21% internet a 23% televíziu) Naše výsledky sa zhodujú s výsledkami prieskumnej štúdie „Novo vynárajúce sa potreby detí na Slovensku“ (2010) na základe ktorých môžeme konštatovať, že v spôsoboch trávenia voľného času sa čoraz častejšie vyskytuje sledovanie televízie a práca na počítači. Shields a Behrman (2000) upozorňujú na skutočnosť, že práve kombinácia týchto dvoch médií môžu mať najhorší vplyv na fyzický, psychický a sociálny vývin detí. Ako sme už v tejto práci uviedli názor McQuaila (2002), ktorý hovorí, že internet sa stáva novým komunikačným prostriedkom. Podľa našich výsledkov prieskumu to už neplatí. Internet sa nestáva novým komunikačným prostriedkom. Internet môžeme bez obáv vyhlásiť, že už je hlavným komunikačným prostriedkom, ktorý poskytuje deťom množstvo informácií aj negatívnych.

Prekvapilo nás aj to, že súčasná mládež aj dievčatá aj chlapci viac času venujú internetu a TV ako osobnému kontaktu so svojimi priateľmi, rodičmi a súrodencami. Iba 15 % dievčat a 3 % chlapcov sa najradšej venuje vo svojom voľnom čase rodičom ako iným činnostiam. Myslíme si preto, že žiadne médiá by nemali prebrať miesto rodičov a trávenie spoločného času na rodinných aktivitách. Deti častokrát celé dni vysedávajú pred počítačom a pred televíziou namiesto toho, aby sa venovali budovaniu medziludských vzťahov a organizovaným športovým aktivitám, ktoré by určite pozitívne vplývali na ich zdravie a viedli by k rozvoju osobnosti. Ako z nášho prieskumu vyplynulo už aj z chlapcov

len veľmi malá skupinka 5% z celkového počtu chlapcov označilo, že vo voľnom čase sa najradšej venuje športovým aktivitám, čo je podľa nás veľmi šokujúce. Ďalším zaujímavým zistením bolo to, že z celkového počtu chlapcov 27% označilo, že sa najradšej venuje počítačovým a on-line hrám v porovnaní s dievčatami, z ktorých tejto aktivite len 1% sa venuje vo voľnom čase. Myslíme si, že to môžeme pokladať za zaujímavý rozdiel vo frekvenciách hrania medzi dievčatami a chlapcami.

Neočakávali sme ani to, že z celkového počtu respondentov len 1% sa vo voľnom čase najradšej venuje čítaniu kníh. Z toho vyplýva, že tradičné tlačené médiá pomaličky ale isto strácajú svoje postavenia. I keď žijeme v informačnej spoločnosti si myslíme, že knihy sú potrebné. Potrebné sú preto, lebo internet a televízia ponúkajú deťom obrovské množstvo informácií, ale častokrát tieto informačné médiá sú plné nekvalitnými zdrojmi.

Naša 6. otázka v dotazníku sa pýtala, koľko kníh deti prečítali v poslednom roku. K dosiahnutiu prvého čiastkového cieľa sme pokladali za dôležité uviesť výsledky aj na túto otázku. Naši respondenti (31%) za posledný rok prečítali dve knihy. Medzi odpoveďami dievčat a chlapcov výrazné rozdiely nevidíme. Podľa nášho názoru nie je to najlepší výsledok. Ak nad tým porozmýšľame, že jedna kniha či už je to beletria alebo literatúra pre deti a mládež v priemere môže mať 250 strán, ktorú ak chce dieťa dokázať aj za pár dní prečítať. Z toho vyplýva, že deti čítaniu kníh ročne venujú naozaj len zopár dní. Na druhej strane však s položkou 2. a 7. sme zistili, že deti venujú internetu a televízii niekoľko hodín denne. Naše výsledky sa nezhodujú s výsledkami, ktoré uvádzajú Bányaiová, Begerová, Trojčáková (2009). Podľa výskumu ktoré realizovali, najviac deti surfuje 1 až 3 hodiny denne. V ďalšom výskume Phillips (2010) uvádza, že deti priemerne surfujú na internete 2 a pol hodiny denne. Podľa našich výsledkov prieskumu až 32 % respondentov surfuje na internete 3 až 5 hodín denne. Toto rozmedzie nám uviedlo najviac opýtaných.

Čo sa týka sledovania televízie sme zistili, že 32% (väčšie zastúpenie mali chlapci) z celkového počtu respondentov sleduje televíziu 1 až 3 hodiny denne. Rovnako najväčšie zastúpenie malo toto časové rozmedzie vo výskume, ktoré realizovali Bányaiová, Begerová, Trojčáková (2009). Phillips (2010) však ako priemerný čas trávenia pred televíziou uvádza 4 a pol hodiny denne. Musíme ale podotýkať, že tento prieskum realizovali v USA.

Počas preštudovania našich výsledkov k tomuto čiastkovému cieľu sme neustále rozmýšľali nad tým ako je to možné, že chlapci sa vo voľnom čase radšej venujú on-line hrám, surfovaniu na internete a sledovaniu televízie ako športu. Pred ani nie desiatimi

rokmi by toto zastúpenie bolo určite odlišné. Dospeli sme k tomu záveru, že do života dnešnej mládeži v plne zasahujú masovokomunikačné prostriedky, a to hlavne internet a televízia. Myslíme si, že stále viac a viac detí v budúcnosti v podobných prieskumoch označí internet a televíziu ako najvyužívanejší spôsob trávenia voľného času a stále viac času budú venovať týmto činnostiam, pokiaľ sa nestane zmena vo výchovných spôsoboch rodičov a kompetentných odborníkov, ktorý sú neustále v kontakte s deťmi.

Žiaľ z nášho prieskumu sme vynechali používanie jednej stále viac vplývajúcej médiie, a to mobilného telefónu u detí. Určite by sme boli svedkami zaujímavých zistení, keďže väčšina mladých detí disponuje smartphonom na ktorých dieťa môže byť pripojený na internet 24 hodín denne a vyhľadávať hocijaké stránky, lebo ich v tom väčšinou nikto nekontroluje.

7.2 Diskusia k 2. čiastkovému cieľu

Druhým čiastkovým cieľom k nášmu hlavnému cieľu bolo zistiť aké mediálne programy a činnosti najčastejšie vyberajú deti. K dosiahnutiu tohto cieľa sme vyhodnotili v dotazníku otázky 3., 4., 8.

Na základe výsledkov nášho prieskumu môžeme konštatovať, že väčšina detí 31% používa internet na čítanie, predovšetkým dievčatá (43%) a hranie on-line hier. V hraní on-line hier zas väčšie zastúpenie mali chlapci (34%). Z celkového počtu respondentov 22% označilo hranie on-line hier, čo malo druhé najväčšie zastúpenie po čítaní. Podobné výsledky zaznamenali aj vo Veľkej Británii a konštatujú, že deti internet najčastejšie využívajú na hranie on-line hier na medziľudskú komunikáciu a na učenie. Podľa výsledkov anglického výskumu teda on-line hrám sa viac venujú chlapci a dievčatá sa zas venujú konverzáciám. (Children..., 2006)

Možnosť učenie sa na internete vyberalo 19% z celkového počtu respondentov. Myslíme si, že v porovnaní s ostatnými činnosťami na internete je to celkom prijateľný výsledok. (Z dievčat 20% a z chlapcov 18% internet najčastejšie využíva na učenie.)

Najnižšie skóre sme zachytili vo vyhľadávaní erotických stránok. Túto možnosť uviedlo len 1% a to len chlapci.

Na dosiahnutie druhého čiastkového cieľa je dôležité uviesť výsledky z 4. otázky nášho dotazníka. Podľa výsledkov prieskumu sme prispeli k nasledovným tvrdeniam: deti najčastejšie hrajú logické hry (36%) a adventúry (24%), ktoré môžeme pokladať za neutrálne, možno aj za pozitívne vplývajúce hry. Tieto hry vplývajú pozitívne na jemnú motoriku a rozvíjajú u detí schopnosť logického myslenia. Sklamaní sme boli však zo

zistenia, že hry s týmito obsahmi najčastejšie hrajú len dievčatá. Logické hry hrá 47% z dievčat, u chlapcov je toto zastúpenie pomerne menšie - 23% a adventúry hrajú dievčatá v 35% a z chlapcov len 9%. Chlapci v našom prieskume najčastejšie vybrali (29%) vojnové a bojové hry. Z dievčat len 3% označilo, že radi hrajú takéto hry. Fromme (2003), vo svojom výskume prispel k podobným zisteniam. Podľa nášho názoru práve hry s vojnovou a bojovou tematikou sú najviac nebezpečné pre mladšiu generáciu u ktorých sa osobnosť ešte len formuje. V týchto hrách deti zabíjajú súperov, ktorých neriadia počítače ale ďalšie deti. Takýmto spôsobom sa deti stávajú stále viac ľahostajnejším k smrti a agresii. V týchto hrách ak dieťa chce postúpiť do vyššieho levelu, musí sa voči ostatnými hráčmi správať agresívne a dieťa sa stáva nielen pozorovateľom agresie ale aj realizátorom.

Ďalšia otázka z dotazníka sa zamerala na programy, ktoré si deti najčastejšie pozrú v televízii. Z celkového počtu respondentov najviac detí 44% si najradšej pozrie filmy. Z dievčat 42% a z chlapcov 47% vybralo túto možnosť.

Výsledky nemôžeme pokladať ani za negatívne ani za pozitívne, pretože v našom prieskume sme bližšie nezadefinovali žánre. Dnešní producenti vyrábajú mnoho filmov, ktoré sú určené pre deti, a preto si myslíme, že pozeranie filmov nemôžeme vnímať za nebezpečné. Avšak môžeme konštatovať, že pozitívne nás prekvapili výsledky sledovania rozprávok. Z detí 28% si v televízii najradšej pozrie rozprávky. U dievčat je toto zastúpenie 25% a u chlapcov 33%. Keďže cieľovou skupinou nášho prieskumu boli deti z vyšších ročníkov základnej školy si myslíme, že je to pozitívny výsledok. Zábavné relácie si najradšej pozrie 16% z celkového počtu respondentov a medzi dievčatami (17%) a chlapcami (14%) sme významné rozdiely v sledovaní programov tohto typu sme nezaznamenali. Tiež nás prekvapili deti ktoré označili, že si najradšej pozrú správy (12%). Nečakali sme takéto vysoké zastúpenie.

Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že sme dostali rozsiahli nadhľad nad programami a mediálnymi obsahmi, ktoré deti najčastejšie vyberajú. Niektoré mediálne obsahy a programy môžu byť prospešné pre fyzický a psychický vývoj dieťaťa, niektoré zas môžu vplývať veľmi negatívne.

7.3 Diskusia k 3. čiastkovému cieľu

Naším tretím čiastkovým cieľom sme chceli zistiť, či mediálne obsahy a vzory správania prezentované v médiách ako vplývajú na správanie a na hodnotovú orientáciu detí. Použili sme otázky 5., 9. z dotazníka.

Náš prieskum poukázal na to, že z celkového počtu respondentov 83% čo si myslíme, že je výrazné zastúpenie označilo že má hrdinu, vzora správania, ktorého správanie ovplyvní aj ich správanie. Otázne je to či tieto osobnosti na dieťa vplyvajú pozitívne, alebo negatívne. Či motivujú dieťa k tomu aby sa učil, aby raz aj z neho bolo známy spisovateľ, právnik alebo lekár. Tiež pozitívne môžu vplyvať športovci na správanie detí. Motivujú deti k športu a tiež dávajú deťom aj z nemajetných rodín nádej, že raz aj oni sa môžu stať hrdinom celého sveta. Na druhej strane však môžeme zaznamenať aj negatívne vplyvy týchto ľudí. Hlavne ak o nich hovoria médiá také veci zo súkromného života, ktoré vôbec nepatria na verejnosť. Myslíme si, že médiá by sa mali zamerať skôr len na dobré stránky týchto ľudí, hlavne ak ide o osobu, ktorá je hrdinom mnohých detí (herec seriálov pre deti, spevák detských pesničiek) a nie sledovať ich každý krok, že kedy urobia chybu a prezentovať ich nevhodný vzťah k alkoholu a drogám, lebo ich správanie ako aj z nášho prieskumu vyplynulo, veľakrát ovplyvňuje aj správanie detí. Z dievčat 85% a z chlapcov 83% odpovedalo kladne. Väčšina dospelých by si určite mysleli, že zastúpenie kladných odpovedí bude u dievčat väčší. Preto sme sa rozhodli pre túto položku vypočítať aj p hodnotu, ktorá bola 0,268. Táto vypočítaná hodnota nám dovoľí tvrdiť, že chlapci rovnako ako dievčatá sú ovplyvnení vzormi správania a medzi odpoveďami dievčat a chlapcov nie je signifikantne významný rozdiel.

U ďalšej otázke z dotazníka sme chceli zistiť, či deti nakupujú na základe reklám. Pri tejto položke sme očakávali vyššie skóre v odpovedi „vždy“. Deti nás milo prekvapili. Len 18% z celkového počtu respondentov označilo, že vždy nakupuje pod ich vplyvom. Z detí 43% niekedy nakupuje a 39% nikdy nenakupuje tie produkty, ktoré videli v reklamách. Naše výsledky sa nezhodujú s výsledkami Filovej (2011) ktorá konštatuje, že z detí až 40% nakupuje na základe reklám. Reklamy každého vzbudzujú ku kúpe rôznych tovarov, na základe čoho sa stávajú ľahostajným niektorým značkám. Myslíme si, že 18% je dobrý výsledok, ale. Pri väčšej snahe rodičov a profesionálov by sa tento podiel určite mohlo aj viac redukovať.

Reklamy nielenže vzbudzujú deti ku kúpe istého tovaru, ale majú aj mnoho negatívnych vplyvov na správanie a na zdravie detí. Môže to byť napríklad agresívne správanie ak im rodičia nekúpia produkty z reklám. V reklamách sa častokrát môžeme stretnúť s nebezpečnými atrakciami, ktoré sú na život nebezpečné a deti napriek tomu si doma chcú vyskúšať či to vedia urobiť aj oni, keď napríklad konzumujú istú čokoládu. V neposlednom rade by sme chceli tiež upozorniť na negatívny vplyv médií na zdravie dieťaťa, a to s reklamami nekvalitných potravín plných konzervačných látok, farbív, tukov

a cukru ako sú napríklad hamburger, pizza sú vysielané práve počas detských programov. Na túto otázku z dievčat 27% označilo, že vždy nakupuje na základe reklám a z chlapcov len 7%. Z dievčat niekedy 31% a z chlapcov 59% vybralo túto možnosť. Na signifikantne významný rozdiel v odpovediach medzi dievčatami a chlapcami sme tiež chceli poukázať chi – kvadrát testom, ktorého vypočítaná p hodnota bola 0.00.

7.4 Diskusia k 4. čiastkovému cieľu

Naším posledným čiastkovým cieľom bolo zistiť, či je súčasná mládež mediálne gramotná a ako vnímajú deti kontrolu a výchovu zo strany dospelých ich blízkeho prostredia. Ku diskusii k poslednému čiastkovému cieľu sme použili z dotazníka otázky 10., 11., 12., 13., 14., 15.

Na základe nášho prieskumu sme zistili, že deti najčastejšie televíziu sledujú s rodičmi. (41%). Myslíme si, že je to dobrý výsledok. Rodičia spolu s deťmi si vytvoria vlastné rituáli pozerania televízie. Najvhodnejšie je to ak sa spoločne dohodnú na výbere programu, popri čom si rodičia majú všimnúť, ktoré sú pre dieťa vhodné a ktoré nevhodné programy. Z dievčat až 54% označilo, že televíziu pozerá s rodičmi a z chlapcov toto zastúpenie bolo 25%. Protipólom pozerania televízie s rodičmi je sledovanie dieťaťom sám. Z celkového počtu respondentov sami pozerajú televíziu 38%. Tiež je to vysoká hodnota hlavne u chlapcov, z ktorých sami pozerajú televíziu 46%. Z dievčat toto zastúpenie bolo o niečo menej, a to 31%. Možno to, že také vysoké bolo zastúpenie sledovania televízie deťmi samých do istej miery súvisí aj so skutočnosťou, že mnohé deti z našich respondentov až 58% má televízor vo svojej izbe. Predovšetkým chlapci (65%) označili prítomnosť tohto masovokomunikačného prostriedku vo svojej izbe. Z dievčat viac ako polovica 53% disponuje s televízorom v detskej izbe. Prítomnosť televízora v detskej izbe dieťaťa pokladáme za veľmi nebezpečné. Dieťa si tak stráca potrebu spoločného trávenia voľného času so svojimi rodičmi. V najhoršom prípade ich ani nikto nekontroluje, čo a aké programy si pustia. Preto sa nasledujúca otázka zamerala na kontrolu zo strany rodičov. Presnejšie sme boli zvedaví či našich respondentov kontrolujú rodičia, aké programy sledujú v televízii a aké stránky vyhľadávajú na internete. Zaujímavé zistenie bolo to, že 58% z celkového počtu respondentov označilo, že ich rodičia vôbec nekontrolujú. V prieskume Gregusovej a Kováčikovej (2008) zastúpenie tejto odpovedi bolo pomerne menšie. Podľa vyjadrení detí (27% z celkového počtu) označilo, že ich rodičia nekontrolujú vo využívaní internetu. Medzi dievčatami a chlapcami v kontrole bol rozdiel v 6%. Z našich výsledkov a taktiež z výsledkov projektu

„Bezpečnosť detí v oblasti využívania internetu a mobilného telefónu“ (2008) vyplýva, že práve rodičia detí z vyšších ročníkov sa len málokedy zaujímajú o to, aké programy si pozrú a aké internetové stránky si vyhľadávajú ich deti na internete. Podľa slov Potočárovej (2005), sloboda v rozhodovaní, v našom prípade pri výbere mediálneho programu neznamena neprítomnosť pravidiel, ale ponúkanie deťom možnosť samostatne sa rozhodovať. S jej názorom súhlasíme len čiastočne. Deti potrebujú kontrolu svojich rodičov. Keby kontrola neexistovala, dnešná mládež by vyrastala na programoch a stránkach, ktoré nie sú pre nich určené a ktoré sú plné násilného, agresívneho správania. Z nášho prieskumu ďalej vyplynulo, že až 40% z celkového počtu respondentov sa so svojimi rodičmi rozprávať nezvykol o obsahu mediálneho programu. Väčšie zastúpenie mali chlapci, z nich až 55% označilo, že sa nezvyklo rozprávať s rodičmi o programoch, ktoré sledujú v televízii a o informáciách, ktoré získali z internetu. Z dievčat až 29% odpovedalo rovnako. Myslíme si, že rozprávanie o tom čo dieťa videlo v televízii je veľmi dôležité. Ak sa o to rodičia nebudú zaujímať, nebude im to kto vysvetľovať a môžu sa u detí vytvárať mylné predstavy o živote.

Naša ďalšia otázka z dotazníka sa pýtala, či sa deti stretli s pojmom mediálna výchova. Boli sme svedkami veľmi závažného a negatívneho zistenia. Z opýtaných respondentov až 83% sa s týmto pojmom v živote nestretlo, z dievčat 79% a z chlapcov 87%. Otázka v našom dotazníku sa zámerne zamerala na stretnutie/nestretnutie sa s pojmom mediálna výchova a nie na poznanie, znalosť významu pojmu, pretože počas vyplňovania skúšobných dotazníkov deti mali ťažkosti s touto otázkou. Bez výnimky ani jeden z nich nevedel či pojem „mediálna výchova“ vôbec existuje. Preto sme si v našom dotazníku zjednodušili otázku či sa deti niekedy stretli s týmto pojmom. V nadväznosti na túto položku sme sa detí tiež opýtali, kde sa s týmto pojmom stretli. 55% z detí, ktoré v predchádzajúcej otázke odpovedalo kladne označilo, že s pojmom mediálna výchova sa stretli v škole, 21% doma a pomerne malý počet detí označilo za miesto stretnutia s týmto pojmom internet a televíziu. Dievčatá, 56% a chlapci 50% označili odpoveď „škola“. Rodinné prostredie za miesto stretávania sa s týmto pojmom označilo z dievčat 20% a z chlapcov 21%. Podobné výsledky nám predložil prieskum „Mládež a médiá“ (2008), ktorý tiež poukazuje na absenciu mediálnej výchovy. Škola a rodina by mali byť sprostredkovateľmi mediálnej výchovy, avšak sa to len málokedy stane. Školy ešte stále neposkytujú deťom výchovu na báze otvorených foriem vzdelávacieho modelu, ktorá by bola založená na vzájomnej komunikácii medzi pedagógom a dieťaťom. Školský systém na Slovensku sa snaží o to, aby dieťa získalo čo najviac teoretických znalostí avšak zabúda

na praktické, života tiež veľmi nevyhnutné zručnosti ako je v tomto prípade selektovanie a správne pochopenie mediálneho obsahu.

7.5 Odporúčania pre prax

Na základe nami získaných výsledkov prieskumnej časti diplomovej práce sme dospeli k nasledovným záverom a odporúčaniam. Médiá jednoznačne vplyvajú na dieťa. Treba si uvedomiť, že popri pozitívnym vplyvom je tu kvantum negatív, ktoré ovplyvňujú správanie dieťaťa. Primárne odporúčame prevenciu, prípadne pri prítomných prejavoch patologického správania elimináciu negatívnych vplyvov médií na dieťa. Sprostredkovateľom tejto prevencie môže byť predovšetkým rodina a škola. Nesmieme však zabudnúť ani na efektívne trávenie voľného času.

Konkrétne praktické odporúčania:

- Podľa nášho názoru najlepším spôsobom ako predchádzať nepriaznivým negatívnym vplyvom médií je rodičovská láska a výchova. Z toho dôvodu by sme chceli odporučiť realizáciu informačno-poradenských programov pod názvom „vplyv médií na človeka“. Organizátormi by mohli byť školy alebo občianske združenia v meste – v obci, ktoré svoje služby a činnosti zameriavajú na prácu s deťmi a s mládežou. Rodiny by sa mohli stretnúť na týchto stretnutiach a vymeniť si vzácné skúsenosti s riešením problémov vplyvu médií na dieťa. Program by bol určený tak pre deti ako aj pre dospelých za účelom zvyšovania angažovanosti rodičov o túto tematiku. Mohol by prebiehať pod vedením sociálneho pracovníka, ktorý by vysvetľoval všetky negatíva médií ako aj vhodné metódy riešenia, teda eliminácie už ich prítomných negatívnych vplyvov. Do prezentácie sociálneho pracovníka by sme zahrnuli aj spôsoby a činnosti, ktorými by rodičia mohli predchádzať podľaľhnutiu ich detí vplyvu médií, a to:
 1. zapájanie dieťaťa do domácich činností v rodine – poprosiť a motivovať dieťa aby pomáhal napríklad pri upratovaní.
 2. spoločné využívanie voľného času – bicyklovanie, prechádzky, spoločenské hry.
 3. umiestnenie masovokomunikačných prostriedkov – umiestniť počítač a televízor v priestoroch, kde rodičia majú prehľad nad dieťaťom sledovanými televíznymi programami a navštevovanými stránkami na internete.

4. zapájanie dieťaťa do výberu mediálnych obsahov či spôsobov využívania jednotlivých masovokomunikačných prostriedkov – tým by sa posilnilo u dieťaťa zodpovednosť pri využívaní médií.
 5. preberanie s dieťaťom mediálny obsah – nestačí len vysvetľovať, treba aj vypočúť dieťa ako pochopil on mediálny obsah.
 6. podporovanie dieťaťa vo zmysluplnom využívaní voľného času – podporovať dieťa aby navštevoval rôzne krúžky a aby sa vo svojom voľnom čase venoval činnostiam ako sú napríklad hranie na hudobnom nástroji, tanec. Pričom za dôležité pokladáme aj to, aby rodičia participovali na výbere záujmových krúžkov svojich detí.
 7. včasná pomoc – teda vyhľadať pomoc odborníka a to v prípade, že ak sa u dieťaťa prejavujú niektoré formy patologického správania, ktoré môžu byť vyvolané aj na základe negatívnych vplyvov médií.
- Za dôležité v prevencii a eliminácii negatívnych vplyvov médií na dieťa tiež pokladáme úzku spoluprácu medzi rodičmi a školou. Škola je tesne po rodine najvýznamnejšou výchovnou inštitúciou, ktorá zohráva dôležitú úlohu v živote dieťaťa. Práve preto by sme odporúčali:
1. zabezpečenie rozsiahlejšej mediálnej výchovy pre deti – nakoľko mediálna výchova sa na niektorých školách už realizuje, ale ešte stále sú nedostatky. Preto by bolo vhodné deťom poskytnúť informácie o zodpovednom využívaní médií a taktiež ich upozorniť na možné riziká ich využívania aj na iných predmetoch, ako je napríklad informatika.
 2. zasadenie inštitútu sociálneho pracovníka do školského prostredia – odborná pripravenosť sociálneho pracovníka poskytuje množstvo kompetencií, na základe ktorých môže uskutočniť primárnu prevenciu patologického správania dieťaťa a taktiež participovať v procese eliminácii niektorých negatívnych vplyvov médií.
 3. keďže na školách deti majú povinnú buď etickú alebo náboženskú výchovu, za potrebné pokladáme viesť dieťa ku správnej hodnotovej orientácii učiteľmi, katechétmi. Máme na mysli napríklad návštevu kostola alebo rôznych kultúrnych pamiatok aby vplývali na vnútorné prežívanie dieťaťa tak, že následne vyvolajú u neho túžbu spoznať svet nielen cez internet a televíziu.

- Na výchove dieťaťa sa v značnej miere podieľajú aj mimoškolské záujmové organizácie. Navrhli by sme preto:
 1. zvýšiť informovanosť detí o rôznych voľnočasových aktivitách aj mimo školy a rodiny. Informácie by mohli poskytnúť realizátori rôznych podujatí pomocou plagátov, zverejnením podujatia na sociálnych sieťach, keď už dnešná mládež žije v informačnej spoločnosti a využívanie internetu je samozrejmosťou každého jedinca.
 2. za nevyhnutné tiež pokladáme rozvoj zručností a schopností dieťaťa v záujmových združeniach, organizáciách. Zamestnanci centier voľného času by mali podporovať a motivovať deti aby sa v nich dieťa zotrvalo a cítilo sa príjemne, čoho prínosom môže byť napríklad zredukovanie času s médiami.
- Na základe nášho prieskumu sme tiež prispeli k názoru, že na dieťa či už ide o dievčatá alebo o chlapcov veľakrát vplývajú známe osobnosti ako sú napríklad speváci, herci a športovci. Niektorí odovzdávajú deťom pozitívne normy správania a druhí zas negatívne. Práve preto by sme odporúčali eticky regulovať mediálne vzory v televízii a na internete, na základe čoho by sa určite znížili aj riziká preberania nevhodných vzorov správania. Na druhej strane by sme ale odporučili aj to, aby médiá viac prezentovali činnosti a osvetu slávnych ľudí, ktoré môžu deťom odovzdať pozitívnu hodnotovú orientáciu.
- Za nevyhnutné tiež pokladáme väčšiu kontrolu nad médiami štátom, ktoré by mali sprísniť pravidlá pri zaradení jednotlivých televíznych programov podľa vekových obmedzení a v prípade potreby by mali umožniť väčší rozsah zásahov kompetentných orgánov do mediálnych programov. Ide napríklad o zábavné relácie alebo filmy, v ktorých je viac agresie ako si dieťa dokáže v sebe spracovať. Tie treba prehodnotiť a zaradiť do kategórie programov pre staršie deti poprípade medzi programy, ktoré sú určené pre dospelých. Za dobrý odrazový bod by sme pokladali, a ktorú by rodičia aj určite ocenili je vytvorenie priestoru pre väčšiu kontrolu nad médiami v programovom vyhlásení vlády SR.
- Naše výsledky prieskumu poukázali na skutočnosť, že väčšina detí vôbec, či len málokedy využíva iné formy pomoci ako je kontakt s blízkou osobou. Preto by sme odporúčali médiami propagovať v prvom rade existenciu a prítomnosť takýchto organizácií, denných centier, ktorými by sa deti mohli podieľať o svoje problémy.

- Treba sa zameriavať aj na tvorbu mediálnych programov pre detí. Tvorcovia mediálnych programov by mali vytvárať viac detských programov, ktoré neprezentujú násilie, agresiu a ďalšie formy patologického správania. Na základe toho by dieťa malo na výber viac možností ako využiť čas s médiom.
- Tvrdiť, že deti zo všetkých médií najčastejšie využívajú internet nám dovoľia výsledky nášho prieskumu. Preto by sme chceli odporučiť, aby tvorcovia najnavštevovanejších internetových stránok dbali o to, že stránku môžu navštíviť aj nepľnoleté osoby. Navrhli by sme im používanie slov a obrázkov, ktoré sú morálne prijateľné a ktoré by neprezentovali agresiu, brutalitu či sexualitu.

ZÁVER

Ťažiskom našej diplomovej práce bola problematika vplyvu médií na patologické správanie dieťaťa, ktorá bude vzhľadom na prudký rozvoj informačných médií stále viac aktuálnejšia tematika. Na základe preštudovanej literatúry sme si stanovili za hlavný cieľ práce získanie čo najreálnejšieho pohľadu vplyvu médií na správanie dieťaťa. Pomocou rozpracovania našich čiastkových cieľov si myslíme, že náš hlavný cieľ sa nám podarilo splniť.

Pomocou prvého čiastkového cieľa sme zistili aké voľnočasové aktivity najčastejšie preferujú deti a v akom rozsahu. Dospeli sme k tomu, že súčasná mládež sa vo voľnom čase najradšej venuje médiám, konkrétne televízii a internetu. Na internete najviac detí surfuje 3 až 5 hodín denne a rovnako 32% sleduje televíziu 1 až 3 hodiny. Ostatné voľnočasové aktivity akoby strácali svoju hodnotu, i keď ponuka aktivít na trávenie voľného času sa stále rozširuje. Už nielen školské a štátne centrá poskytujú voľnočasové aktivity, ale široký výber ponúkajú aj súkromné a mimovládne organizácie. Treba ale viesť deti k tomu, aby vyhľadávali aj iné spôsoby trávenia voľného času ako 3 až 5 hodín sedieť denne pred počítačom alebo pred televíziou.

Na základe druhého čiastkového cieľa sme zistili, aké mediálne programy a činnosti najčastejšie vyberajú deti. Z výsledkov vyplynulo, že deti najčastejšie na internete čítajú a hrajú on-line hry, z on-line hier najčastejšie vyberajú adventúry a logické hry, pričom musíme podotýkať, že chlapci sa najčastejšie venujú vojnovým a bojovým hrám. Čo sa týka televíznych programov si deti najradšej pozrú filmy a reklamy.

Tretím čiastkovým cieľom sme zistili, že vzory správania prezentované v médiách v plnej miere vplývajú na správanie a na hodnotovú orientáciu detí, a to tak na chlapcov ako na dievčatá. I keď reklamy podľa našich respondentov nevplývajú na ich správanie a na hodnotovú orientáciu v takom rozsahu ako vzory správ musíme konštatovať, že vzory správania môžu mať aj pozitívny vplyv na dieťa, zatiaľ čo reklamy len negatívny. Pri reklame sme zaznamenali rozdiel v odpovediach medzi dievčatami a chlapcami. Výsledky poukazujú na to, že reklamy vplývajú väčšinou na dievčatá.

Naším posledným čiastkovým cieľom sme zistili, že kontrola a výchova dieťaťa vo vzťahu k médiám je nedostačujúca. Rodičia nekontrolujú svoje deti v takom mieri v akom by to súčasná mládež pri dnešných technických informačných výtvarných potrebovala. Len

veľmi malý počet detí sa stretlo s pojmom mediálna výchova, čo podľa nás je dôsledkom nedostatočnej angažovanosti rodičov a profesionálov v oblasti výchovy detí.

Čiastočným riešením problematiky vplyvu médií na správanie detí môžu byť aj naše odporúčania, ktoré sme si snažili čo najvýstižnejšie sformulovať a vysvetliť. Pre ďalšie prieskumy, výskumy k tejto téme by sme odborníkom odporúčali častejšie monitorovanie stavu vplyvu médií. Je to fenomén, ktorý si vyžaduje neustálu pozornosť a kontrolu. Podľa nášho názoru počet realizovaných výskumov z tejto oblasti nikdy nebude postačujúci.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

ANTIEROVÁ, E. 2004. *Agresivita detí*. Praha : Portál, 2004. 104 s. ISBN 80-7178-808-2.

BALOGOVÁ, B. 2008. *Neúspešná sanácia dysfunkčnej rodiny a jej dôsledky na vývin dieťaťa*. In *Mládež a spoločnosť*. ISSN 1335-1109, 2008, roč. 14, č. 2, s. 27-51.

BÁNYAIOVÁ, T. – BEGEROVA, L. – TROJČÁKOVÁ, E. 2009. *Prieskum sledovania televízie, využívania osobného počítača a mobilného telefónu žiakmi ZŠ Košice – okolie*. [online]. 2009, [cit. 2012-04-02]. Dostupné na internete:

<https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:ONrzaVBm49gJ:www.cpppapakke-okolie.sk/download/statmat_informacne_tehnologie.doc+&hl=hu&pid=bl&srcid=ADGEESgWWqMekAVzkZGXhQkJKJ1imOH5xUMqJcaTL2wsRBQH6n5aYiPCJN3wakb9BepqeUtO7xDc65igbwpGKw-2BnC4K79S_StDULwnTDk1WqknLeAroVYRYP_n93NptAulBmhOupKm&sig=AHIEtbRiAspxL1QYne0Vb7InR8ZcNXQgmQ&pli=1>

BENKOVIČ, J. 2008. *Novodobé nelátkové závislosti*. In *Sociálna prevencia*. ISSN 1336-9679, 2008, roč. 3, č. 1, s. 8-11.

Bezpečnosť detí v oblasti využívania internetu a mobilného telefónu. Projekt Zodpovedne.sk. [online]. 2008, [cit.2012-04-04]. Dostupné na internet:

<https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:ZxsflQtW5EoJ:www.zodpovedne.sk/pocitadlo.php?subor%3DPrieskum01.ppt+&hl=hu&pid=bl&srcid=ADGEEShDr42cjbqH7p9mr3isDpPLQo2fB_eHKXQAI4Eu_KM2LJLLtPLjH3e0NWOxQY8_mLgAF6NL_aN9BxVcfOyLQM5yRyDxXBtpmAJJ2fvzSM640e5R1eGx2EB1vdLvsDhf7k87s5De&sig=AHIEtbTGzXkoFtfkCyXJPHs2KxIX0zYriA&pli=1>.

CLARK, L. B. 2002. *Media, influence on children*. In Guthrie, J. et al. *Encyclopedia of Education*. New York : Macmillan Press. 2002. ISBN 978-0-02-865594-9, s. 1579-1583.

Children and the internet. [online]. 2006, [cit. 2012-04-03]. Dostupné na internet: <<http://www.childwise.co.uk/childwise-articles.asp?ARTICLE=1&SECTION=5>>.

Dohovor o právach dieťaťa – plné znenie. [online]. 1989, [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://www.unicef.sk/sk/prava-deti/dohovor-text>>.

EMMEROVÁ, I. 2008. *Poruchy správania u žiakov základných a stredných škôl – ich prevencia a riešenie*. Banská Bystrica : PF UMB, 2008. 140 s. ISBN: 978-80-8083-622-1.

ERKO – HNUTIE KREŠŤANSKÝCH SPOLOČENSTIEV DETÍ. 2002. *Vypni telku, zapni seba! minipríručka pre účastníkov motivačnej hry*. Bratislava : ERKO, 2002. 17 s. ISBN: 80-88710-36-7.

Etický kódex reklamnej praxe [online]. [cit. 2012-02-22]. Dostupné na internete: <<http://www.rpr.sk/sk/eticky-kodex>>.

FILOVÁ, P. 2011. *Idol*. [online]. 2011, [cit. 2012-04-03]. Dostupné na internete: <<http://mediaetika.longtail.sk/?p=8677>>.

FROMME, J. 2003. *Computer games as a part of children's culture*. In *The international journal of computer game research* [online]. 2003, vol. 3, no. 1 [cit. 2010-02-04]. Dostupné na internete: <<http://www.gamestudies.org/0301/fromme/>>. ISSN:1604-7982.

GABURA, J. - PRUŽINSKÁ, J. 1995. *Poradenský proces*. Praha : Sociologické nakladateľstvo, 1995. 145 s. ISBN 80-85850-10-9.

GREGUSSOVÁ, M – KOVÁČIKOVÁ, D. 2008. *Sú naše deti vo virtuálnom prostredí v bezpečí?* [online]. 2008, [cit. 2012-04-04]. Dostupné na internete: <http://www.zodpovedne.sk/kapitola4.php?cl=bezpecne_na_internete>.

HARDY, M. 2011. *Vybrané príčiny útekov detí na ulicu na Slovensku*. In HARDY, M. a kol. „*Sociálna patológia rodiny*“ Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. [online]. [cit. 2011-05-04]. ISBN 978-80-8132-000-2, s. 151-161. Dostupné na internete: <<http://www.vssvalzbety.sk/userfiles/ZBORNIKZILINA.pdf>>.

HARTL, P. - HARTLOVÁ, H. 2000. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X.

- HATÁR, C. 2002. *Diagnostikovanie sociálno-patologických javov sociálnymi pedagógom na II. Stupni základnej školy. In Pedagogická konferencia „Dni doktorandov“*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Nitra : PF UKF, 2002. ISBN 80-8050-541-1, s. 32-46.
- HELUS, Z. 2004. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha : Portál, 2004. 228 s. ISBN 80-7178-888-0.
- HENLEYOVÁ, K. 2000. *Citlivé vyučování*. Praha : Samuel, 2000. 149 s. ISBN 15066.
- HERETIK, A. 2004. *Forenzná psychológia*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2004. 376 s. ISBN: 80-0100-0341-7.
- HOBBS, R. 2001. *Media literacy in the classroom*. [online]. [cit. 2011-05-04]. Dostupné na internete: <www.school.newsweek.com/pages/extra_media_literacy.htm>
- HOSEK, J. 1998. *Sám proti alkoholu*. Praha : Grada Publishing, 1998. 182 s. ISBN 80-7169-624-2.
- HRUBIŠKOVÁ, H. 2003. *Poznáme riziká a hrania počítačových hier?* In *Technológia vzdelávania*. ISSN 1338-1202, 2003, roč. 11, č. 8, s. 15 – 17.
- JANDOUREK, J. 2007. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2007. 288 s. ISBN: 8073672693.
- JIRÁK, J. – KÖPPLOVÁ, B. 2003. *Média a spoločnosť*. Bratislava : Portál, 2003. 206 s. ISBN 80-7178-6977.
- JUSZCZYK, S. 2004. *Media influence on children and adolescents*. In Kolektív autorov. „*The New Educational Review*“ [online]. 2004, [cit. 2011-11-11]. ISSN 1732-6729, s. 93-110. Dostupné na internete: <http://www.educationalrev.us.edu.pl/vol/tner_2_2004.pdf>.
- KLENOVSKÝ, L. 2006. *Terénna sociálna práca*. Bratislava : Občianske združenie Sociálna práca, 2006. 97 s. ISBN 80-89185-18-5.
- Koncepcia mediálnej výchovy*. [online]. 2006, [cit. 2011-01-05]. Dostupné na internete: <<http://www.culture.gov.sk/media-audiovizia/koncepcia-medialnej-vychovy>>.

- KRCH, F. D. a kol. 2005. *Poruchy príjmu potravy*. 2. aktualizované a doplnené vydanie. Praha: Grada Publishnig, 2005. 256 s. ISBN 80-247-0840-X.
- KOSCUROVÁ, Z. 2005. *Využitie sociálnej práce v školskom prostredí*. In TOKÁROVÁ, A. a kol. „Kvalita života a rovnosť príležitostí – z aspektu vzdelávania dospelých a sociálnej práce“ Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2005. ISBN 80-8068-425-1, s. 705-712.
- KOTLER, P. 1998. *Marketing Management*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1998. 562 s. ISBN 80-7169-600-5.
- KOVÁČOVÁ, K. 2005. *Etický kódex v reklame, jej uplatnenie v organizácii a jej hodnotenie*. (projekt v rámci programu „Letná Škola 2005“) [online]. 2005, [cit. 2011-02-03]. Dostupné na internete: <www.umbkee.szm.sk/letnaskola/kovacsova.doc>.
- KUBÁNI, Š. 2010. *Všeobecná psychológia*. Prešov : Fakulta humanitných a prírodných vied, 2010. 155 s. ISBN 978-80-555-0172-7.
- KUNÁK, S. 2007. *Vybrané možnosti primárnej prevencie negatívnych vplyvov na deti a mládež*. Bratislava : Iris, 145 s. ISBN 978-80-89256-10-5.
- LEVICKÁ, J. 2004. *Úvod do sociálnej práce*. Trnava: Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, 2004. 124 s. ISBN 80-89104-35-5.
- LOVAŠ, L. 2010. *Agresia a násilie*. Bratislava : Ikar, 2010. 197 s. ISBN 978-80-551-1752-2.
- MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. 2003. *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 2003. 340 s. ISBN 80-7178-7710-X.
- MCQUAIL, D. 2002. *Úvod do teórie masovej komunikácie*. Praha : Portál, 2007. 640 s. ISBN 978-80-7367-574-5.
- NAKONEČNÝ, M. 2009. *Psychologie osobnosti*. Praha : Academia, 2009. 620 s. ISBN: 978-80-2001-680-5.

- NEŠPOR, K. 2000. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Praha : Portál, 2000. 152 s. ISBN 80-7178-432-X.
- NEŠPOR, K. 2007. *Návykové chování a závislost'*. Praha : Portál, 2007. 170 s. ISBN 978-80-7367-267-6.
- NEŠPOR, K. - CSÉMY, L. 1997. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha : Besip, 1997. 128 s. ISBN 80-7013-362-7.
- ONDREJKOVIČ, P. 1997. *Socializácia mládeže*. Bratislava : Veda, 1997. 203 s. ISBN 80-224-0476-4.
- ONDREJKOVIČ, P. a kol. 2000. *Sociálna patológia*. Bratislava : SAV, 2001. 310 s. ISBN 80-224-0685-6.
- PHILLIPS, L. 2010. *Trends in Consumers' Time Spent with Media*. [online]. 2010, [cit. 2012-04-03]. Dostupné na internet: <<http://blog.mediaideas.net/2011/01/03/trends-in-consumers-time-spent-with-media/>>.
- PIOVARIČOVÁ, T. – HALAŠOVÁ, D. – MIHÁLIKOVÁ, J. 2010. *Novo vynárajúce sa potreby detí na Slovensku*. Bratislava : IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2010. 61 s. ISBN 978-80-8072-102-2.
- PREKOPOVÁ, J. 2009. *Malý tyran*. Praha : Portál, 2009. 160 s. ISBN 978-80-7367-589-9.
- POLÁK, L. - GAJDOŠOVÁ, E. - FRÁTEROVÁ, Z. 2007. *Výchova k tolerancii a socio-etnickej súdržnosti v školách informačnej spoločnosti*. Nitra : Pedagogická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, 2007. 219 s. ISBN 978-80-8094-074-4.
- POTOČÁROVÁ, M. 2005. *Hodnoty a etické princípy v preventívnej výchove mládeže ako príspevok ku kvalite a kultúre výchovy*. In TOKÁROVÁ, A. a kol. *Kvalita života a rovnosť príležitostí z aspektu vzdelávania dospelých a sociálnej práce*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou 24. a 25. novembra 2004. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2005. ISBN 80-8068-425-1, s. 354-350.
- RANKOV, P. 2002. *Masová komunikácia. Masmédiá a spoločnosť*. Levice : LCA Bagala, 2002. 83 s. ISBN 80-88897-89-0.

RIMÁRČIK, M. 2000. *Chi – kvadrát test*. [online]. 2000, [cit. 2012-04-03]. Dostupné na internete: <<http://rimarcik.com/navigator/chi2.html>>.

REIFOVÁ, I. a kol. 2004. *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál, 2004. 328 s. ISBN 80-7178-926-7.

ŠANDOR, J. a kol. 2005. *Nízkoprahové programy pre deti a mládež*. Bratislava : Nadácia mládeže Slovenska, 2005. 136 s. ISBN 80-969348-0-5.

SEJČOVÁ, Ľ. 1997. *Kriminalita mladistvých a delikvencia maloletých*. In *Kriminalita mládeže a preventívno-výchovné pôsobenie*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1997. ISBN 80-7121-128-1, s. 6-28.

SHIELDS, M. – BEHRMAN, R. 2000. *Children and computer technology: Analysis and recommendations*. In *The future of children* [online]. 2000, vol. 10, no. 2 [cit. 2011-02-14]. ISSN 1054-8289. Dostupné na internete: <<http://futureofchildren.org/futureofchildren/publications/journals/article/index.xml?journalid=45&articleid=200>>.

STRIEŽENEC, Š. 1996. *Slovník sociálneho pracovníka*. Trnava : AD, 1996. 260 s. ISBN 80-967589-0-X.

STUHLÍKOVÁ, I. a kol. 2005. *Zvládání emočních problémů školáků*. Praha : Portál, 2005. 170 s. ISBN 80-7178-534-2.

TURČEK, K. 2000. *Psychopatologické a sociálno-patologické prejavy u detí a mládeže*. Bratislava : IRIS, 2000. 133 s. ISBN 80-89018-06-8.

VALIHOVÁ, M. 2008. *Počítačové hry a stredoškólači*. In *Prevencia*. ISSN 1336-3689, 2008, roč. 7, č. 3.

Vplyv médií na vývoj detí a mládeže. [online]. 2010, [cit. 2012-01-02]. Dostupné na internete:

<<http://www.vychovneporadenstvo.nazory.eu/pre-rodicov/vplyv-medii-na-vyvoj-deti-a-2.html>>.

Zákon NR SR č. 300/200 Z. z. *Trestný zákon*.

Závislosť na nikotíne. [online]. 2012, [cit. 2012-03-03]. Dostupné na internet: <<http://www.fajcenie.eu/#zavislost>>.

ŽILKOVÁ, M. 2006. *Historická téma v mediálnej tvorbe pre deti*. In *Slovo a obraz v komunikaci s deťmi*. Ostrava : OU, 2006. ISBN 80-7368-271-0. s. 30.

Prílohy